

זאת ה'תורה

שבת פרשת כי תשא תשע"ט

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

השיעור שהוא
'חובת גברא'

על כל אחד

23

קצר
ולעניין!

לחיות את הזמן
נקודה מעובדת משיעור

03

סוד הזמן (1)

שיעור אנגלית - שבט

04

מעגלי החיים

שיעור לבנות 'באתי לגני'

14

פחד יצחק

יום עיון ביה"ס לתורת הנפש

21

"הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו"

כתר שם טוב אות ג

23

מעין גנים

עומק האמונה במשה

31

טעם מצוה

שמן המשחה

34

הסיפור החסידי
איך מביאים משיח

37

מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים

40

ברכות בחשבון
י"ג מידות הרחמים

42

המדור לילדים
עם קשה ערף

45

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי ואביטה. השבוע יש לנו גליון מיוחד עם **ארבעה שיעורים קצרים** (לפי ערך) **מלאים ב'עבודה'** (לצד כל שאר המדורים האהובים, כמובן). **השבוע בגליון:**

קצר ולענין, נפתח עם **נקודה מעובדת משיעור** – לחיות את הזמן, על עבודה בשלש קומות הצלם. משם לגוף השיעור – **סוד הזמן**. בשיעור ראשון בסדרה סוקר הרב את השיטות הפילוסופיות הנוגעות לטיבו ומהותו של הזמן, תוך הארת ומיקום השיטות לאור הקבלה והחסידות. בשיעור השני מדבר הרב עם בנות תנועת הנוער **'באתי לגני'** על **מעגלי החיים** הסובבים אותנו ועל תפקידנו בכל אחד מהם. מכאן נעבור לשיעור קצר מיום העיון של **ביה"ס לתורת הנפש – פחד יצחק**, בו נקרא על החוש של חדש אדר [חוש הצחוק כמובן] ועל היחס בינו לבין פחד. את חלק השיעורים נסיים עם שיעור נפלא ומלא ב'עבודה', שבלשון הרב **"חובת גברא על כל תלמיד ותלמידה ללומדו"** – שיעור המעמיק בתורת הבעש"ט על "הלואי אותי עזבו ותורתני שמרו".

במעין גנים נקרא על עומק האמונה במשה רבינו וההשלכה לעבודת ה' שלי. **בטעם מצוה** נלמד על **שמן המשחה** ועל הקשר שלו למשה רבינו [וכמו תמיד תוכלו לקבל את הגרסה המלאה במייל השבועי שלנו]. **בסיפור החסידי** נקרא **שלשה סיפורים משיחיים** על רבי בונים מפשיסחא מתוך הספר **'ימות עולם'** לבעל ההילולא **רבי יצחק מאמשינוב**. **במענות ותשובות** נקרא על שיטות בלימוד קבלה, המתקה לחטא העגל ועוד. **ובברכות בחשבון** נתבונן לעומק בפסוקי **י"ג מידות הרחמים**.

נסיים עם **המדור לילדים** – לא לפני **שנזכיר לכם, הורים וילדים, שאנחנו מחכים לתשובות על החידה והפרסים מחכים לכם** – בו ילמד אותנו רזי על **עקשנות, אחריות ורחמים**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה צ'אט | **אביחיל** | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הגליון מוקדש לזכות:

הרכה הנולדת **אורה** בת **אלימלך** תחי' - **יא** אדר א. שתגדל להיות חסידה יר"ש ולמדנית

לחיות את הזמן

העתיד, שאינו קיים, נותר פתוח וממילא תלוי בבחירת האדם. בצלו הטוב של העבר חי האדם בתחושת 'חוק שימור החומר והאנרגיה' הרוחני, כאשר כל העבר – זכות אבותיו, עליהם הוא עומד כננס על גבי ענק, וכל הטוב לו זכה בחייו – מצטבר והולך, מטעין את קיומו בעצמה רבה, והוא, כנהג-הקטר המנווט את רכבת-הזמן הזו, מתאמץ להטותה בבחירותיו ליעד עתידי טוב.

שיטה שלישית, המתייחסת לכל הזמן כ'בלוק סגור' של עבר-הוה-עתיד הקיימים בו זמנית (כשגם העתיד קיים בדיוק ובפירוט, סגור ואינו נתון-לבחירה), מתאימה לצורת ה-ם הסתומה של הצלם. נקודת מבט זו – המזדהה עם מבטו של ה', "היה הוה ויהיה כאחד", הסוקר עבר-הוה-עתיד בסקירה אחת – מתאימה ל"יחידה ליחידך". האדם מתחזק בהכרה שכל מסלול המציאות, מהחל ועד כלה, מושגח בהשגחה פרטית וחותר ליעד מובטח של גאולה לכלל ולפרט (שהרי "לא ידח ממנו נדח"). האדם עולה מעבודת הבירורים (בה יש בירור-בחירה) לעבודת היחודים – עבודת העתיד, עבודת הגאולה – כשעליו לייחד במסירת עצמותו את כל ממדי הזמן יחד (זו מסירות היחידה, שבהתבטלותה ברגע היחוד ליחידו של עולם, מחוללת וחושפת את האחדות האלקית בעולם).

שלמות העבודה הזו ממליכה את ה' בעולמנו ומביאה ליעוד המשיחי – "הוי' מְלַךְ [בהוה, צ], הוי' מְלַךְ [בעבר הצומח, ל], הוי' ימְלֵךְ לעולם ועד [ביחוד נצחי של עבר-הוה-עתיד, ם]".

האדם, שנברא בצלם אלקים, מתייחד בין הנבראים בתפיסת הזמן ה'המרחבת', הכוללת עבר-הוה-עתיד. לכן, מתאים לקשור את סוד הצלם עצמו, ואת עבודת ה' הפנימי שלו, למודעות לזמן. הצלם מורכב משלשה רבדים – ה-צ רומזת לכחות הנפש הפנימיים (נר"ג), ה-ל למקיף החיה וה-ם הסתומה למקיף היחידה. על כך נדרש הפסוק "וצדיק באמונתו יחיה" – הצדיק (צ) חי וחוסה בצלן של ב אמונות, אמונת החיה (ל) בבריאת העולם בכל רגע מחדש ואמונת היחידה (ם) בעצמותו יתברך.

נקביל לשלשת הרבדים שלש תיאוריות המקובלות היום בפילוסופיה ביחס ל'קיום' הזמן, ונגזור עבודת ה' מכל אחת:

הגישה הפשוטה היא שרק ההוה קיים בפועל, מתאים למאמר החכם "העבר אין, העתיד עדיין וההוה כהרף עין" (המסיים "דאגה מנין?", ולעתים מוסיף – מתאים לאוירת ימי משתה ושמחה – "קום שתה יין!"). עבודת הצדיק-הפנימי היא לשמור מבזבז את הזמן החולף כהרף עין ולמלאו בתוכן פנימי של תורה ומצוות. זו עבודת הבינוני של התניא, המגדיר-מחדש את עבודת "ועמך כלם צדיקים" (בהיותה "מדת כל אדם"), החי בזמן ההוה, זמן בינוני שבין העבר לעתיד.

יש שיטה הגורסת שהעבר וההוה קיימים בפועל, כאשר העבר 'צומח' בהתווספות כל רגע של הוה (אותו מהוה-מחדש ה' בכל יום תמיד, נוסף על "חידוש הישנות" של העבר, עמו נברא העולם מחדש). לעומת זאת,

סוד הזמן (1)

קיצור מהלך השיעור

השיעור הראשון בסדרה חדשה, העוסקת בסוד הזמן, נוגע בשאלות-יסוד, מזכיר שיטות פילוסופיות שונות בתחום ופותח כיווני חשיבה תורניים ביחס אליהן.

פרק א עוסק במחלוקת בין אפלטון (וניוטון) לאריסטו (ולייבניץ) האם לזמן יש קיום אבסולוטי, בפני עצמו, או שקיום הזמן הוא יחסי ותלוי בתנועה. את שתי הדעות הללו ניתן למקם בהתייחס לזמן שלפני הבריאה ולקו הזמן הבוקע, לאחר הבריאה, אל תוך חלל הצמצום. נושא חשוב בעניין הוא שאלת 'הזמן הריק', שהנגזרת המעשית שלה היא החשיבות שלנו לנצל את מתנת-הזמן שהעניק לנו ה', ולא לבזבז את הזמן לריק, חלילה.

פרק ב מונה את שלש החידות הגדולות של הקיום – חידת הזמן, חידת החיים וחידת החכמה – מסביר את היחס ביניהן כההליך התפתחותי של עיבור-יניקה-מוחין ומקביל אותן לשלשת האבות ולשלשת הראשים שבכתר.

פרק ג יש חזרה להנחה שלזמן יש קיום וממשות, ומתוך כך החקירה לגבי חלקי הזמן השונים – עבר-הוה-עתיד. שלש תיאוריות ביחס לקיום הזמן – זו המניחה שרק ההוה קיים (וגם הוא רק 'כהרף עין'); זו המניחה שהעבר וההוה קיימים (בעוד העתיד עדיין פתוח); וזו המניחה שהזמן קיים 'כבלוק סגור' של עבר-הוה-עתיד – מכוונות בו כנגד שלש המדרגות של סוד ה**צלם**, ומתאימות כפתור-ופרח לסדר של "הוי' מְלַךְ, הוי' מְלַךְ, הוי' מְלַךְ לעולם ועד".

הוא לא רק חיים עם הרבה ימים, אלא שכל יום הוא ארוך ומלא בתוכן של תורה, תוכן של אמת. זהו כבר קשר בין זמן ואמת.

אחד הדברים שרובנו נכשלים בו, לצערנו, הוא בזבוז זמן. עצם המחשבה על בזבוז זמן – הפסד ההזדמנות לעשות דבר טוב ומועיל, לימוד תורה, תפלה וקיום מצוות – מעורר את אחת השאלות הפילוסופיות העמוקות לגבי מושג הזמן: האם יש כזה דבר 'זמן ריק'? אנחנו יודעים שהאחים השליכו את יוסף לבור ריק, וחז"ל אומרים "והבור רק אין בו מים"¹

א. שאלת מציאות הזמן בזבוז זמן – האם יש 'זמן ריק'?

ערב טוב לכל הנוכחים, ובקר טוב באמריקה. הנושא הערב הוא 'זמן'. בשיעורים האחרונים² דברנו על 'אמת'. אחד הדברים החשובים שקבלנו מבורא עולם הוא מתנת הזמן. ה' נותן לנו זמן כדי שנמלא אותו, שנחיה ימים מלאים. מוסבר בחסידות³ ש"אורך ימים"

¹ נרשם ע"י איתחאל גלעדי. לא מוגה. שיעור אנגלית חודשי, אור לכ"ט שבט ע"ט – ירושלים.

² א כ"ד מנחם-אב; כ"ב אלול ע"ח; מוצאי כ"ח תשרי ע"ט; אור ל-ז"ך חשוון ע"ט; כ"ט טבת ע"ט.

³ ב סה"ש תש"ד ליל שמח"ת סעיף טו; שבת בא סעיף ו (וראה לוק"מ ח"א ס, א).

נשימה, האם הזמן ימשיך לזרום, או שהזמן יעצור עם ה'הקפאה' של כל השאר?

'זמן ריק' – לטוב ולמוטב

הבה נניח שקיים 'זמן ריק' – מה המשמעות? יכול להיות משהו מאד טוב או משהו מאד רע.

הדבר הרע הוא מה שפתחנו בו – ה' נותן לנו מתנת-זמן, כדי שנצל את הזמן באופן המרבי, ואנחנו מבזבזים אותו. כל רגע מבזבז הוא ריק, וכפי שהוסבר – ריק מושך דברים שליליים, נחשים ועקרבים.

האם זמן ריק יכול להיות טוב? ישנו סיפור מפורסם בחז"ל¹ אודות חוני המעגל, שישן שבעים שנה. הוא התעורר אחרי שבעים שנה לעולם חדש, לדור חדש – דור או שנים מאוחר יותר – בו הוא לא התחבר עם האנשים, והוא בקש למות. איפה הוא היה שבעים שנה? הזמן הפיזי שלו הפסיק – הוא ישן, הוא היה ב'הקפאה' לשבעים שנה, הקפאה עמוקה, ואז הוא חזר לחיים, בדיוק כפי שהיה לפני שנרדם. איפה הוא היה? הוא לא בזבז את הזמן הזה, אז מה הוא עשה? הדבר דומה לעלית הנשמה, כמו שהבעש"ט עשה – ואנחנו צריכים ללמוד איך לעשות בעצמנו – הנשמה עולה למעלה ואחר כך היא צריכה לחזור לגוף. לכן יש אנשים שעלית נשמה היא חויה מאד מסוכנת עבורם – הם לא תמיד חוזרים. אפילו במכתב המפורסם של הבעש"ט לגיסו², בו הוא מספר על עלית הנשמה שלו להיכל משיח, בה שאל את משיח "אימתי קאתי מר", הוא אומר שכל כך שמחו אתו למעלה שהיתה סברא שהוא ישאר שם, והיה נראה שלא יחזור למטה – עד שאמרו לו למעלה שאנחנו נהנים

מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"³. כך נאמר ביחס למקום ריק – וואקום במקום. במקום הפיזי יש שלשה ממדים והזמן הוא ממד אחד. מה לגבי זמן – האם יש זמן ריק?

מחלוקת הפילוסופים

השאלה הפילוסופית הזו עלתה כבר לפני אלפיים שנה. הענין שלנו הוא התמקדות והעמקה במה שהתורה אומרת בענין, אך כדי שיתקיים "כיתרון האור מן החשך"⁴ נתייחס גם לדעותיהם של הפילוסופים הגדולים בכל הזמנים בעולם הכללי.

זהו אחד הויכוחים הגדולים בין אפלטון ואריסטו, שבעת החדשה 'התגלגל' לויכוח בין ניוטון ללייבניץ. אפלטון וניוטון אומרים שיש זמן מוחלט – זמן הוא מציאות שעומדת בפני עצמה. אם כן, הזמן לא תלוי בשום דבר אחר – הוא קיים לכשעצמו (גישה זו נקראת אבסולוטיזם, absolutism, ביחס לזמן). לעומתם, אריסטו ולייבניץ אומרים שהזמן נמדד ביחס לתנועות של חפצים, ואם אין חפצים ואין תנועות – אין זמן, הזמן אינו מוחלט, אינו קיים בפני עצמו, אלא הוא יחסי (גישה זו נקראת רדוקציוניזם, reductionism, ביחס לזמן). אם כן, הנושא שאנחנו מדברים עליו הערב, בעולם הכללי, הוא מחלוקת של אפלטון וניוטון עם אריסטו ולייבניץ.

לפעמים, אפילו במדע, מדמים את הזמן לכד – הכד יכול להיות מלא או ריק. השאלה אם יש לזמן קיום עצמאי, זו ה'חקירה'. מה פירוש 'זמן ריק'? אחת המלים למקום ריק היא 'חלל'. מה הכוונה 'חלל' בזמן? אחד הדברים שממחישים זאת הוא הדימוי של 'הקפאה' – אם נעצור את כל העולם, אין תנועה, אין

1 תענית כג, א.
2 כתר שם טוב אות א.

3 שבת כב, א; בראשית רבה פד, טז.
4 קהלת ב, יג.

זמן מוחלט וזמן יחסי – לפני ואחרי הצמצום

נחזור לאפלטון ואריסטו: ההשקפה של אפלטון יכולה להיות נכונה לפני הצמצום הראשון, לפני הזמן המוכר לנו, לפני שהזמן האריסטוטלי מתחיל. לפי אריסטו זמן תלוי בתנועה – אין זמן בלי תנועה, ותנועה קשורה בכך שיש חפצים שנעים או אירועים שקורים. אפשר לדמות את הזמן למפה בתוכה דברים נעים. אנחנו מתייחסים לזמן כאל ממד אחד, קו, אבל הזמן הוא מפת אירועים. מתי מתחיל כזה זמן? מפת האירועים מתחילה כשמתחיל תהליך הבריאה – כל רגע מנוצל, בכל רגע דברים זזים, קורים דברים. יש עוד מלים באנגלית לזמן – אחת מהן היא 'הפנינג' (happening), שדברים קורים, הפנינג הוא נוטריקון הפי-אנדינג (happy-ending), הדברים שמחים לקרות. אנחנו לקראת ראש חדש אדר, "מרבין בשמחה", צריכים להיות שמחים. כדי להיות שמחים צריכים להתוועד יחד – זהו 'הפנינג חסידי', התוועדות חסידית שמחה היא שימוש טוב לזמן. איזו מלה נרדפת נוספת באנגלית משמשת לזמן? מלה שתהיה מאד חשובה להמשך הדיון במושג הזמן – becoming (התהוות), הזמן הוא התהוות מתמשכת. becoming נשמע מאד קרוב לבריאה – כמו שנראה, הזמן עצמו הוא תהליך הבריאה יש מאין. כל רגע של זמן נמשך בעצמו יש מאין – הרגע הזה לא התקיים לפני רגע. כל רגע של זמן נברא כרגע יש מאין. אם הזמן עצמו מופיע יש מאין, צריך לומר שיש כח בזמן עצמו לברוא – לא רק את עצמו, אלא כל דבר אחר. זמן הוא ערוץ דרכו ה' ממשיך לברוא את העולם יש מאין.

מתורתך ועבודתך למטה. מהפרספקטיבה של התחתונים – הזמן שלו נעצר, הזמן היה זמן ריק, הוא לא היה למטה.

הזמן (הריק) שלפני הבריאה

נפשיט יותר את המושג זמן ריק: מה ה' עשה לפני שהוא ברא את העולם? האם היה זמן בכלל? מה הוא עשה קודם? אחרי הבריאה ה' 'מנצל את הזמן' – כל רגע הוא בורא את הכל מחדש, דואג לאין סוף בריות שצריך לברוא כל רגע ורגע מחדש. אבל מה היה קודם? צריך משהו לעשות כדי להשתמש בזמן באופן מועיל... מה ה' עשה קודם? איך הוא השתמש בזמן?

אולי אפשר לומר שהוא נצל את זמנו למה שנקרא בקבלה "שעשועים עצמיים"¹ – להאיר אור המאיר לעצמו, לדעת את עצמו ולהשתעשע בכך. קשה לדבר במונחים של 'לפני' ואחרי', כי הזמן עצמו הוא נברא, כפי שנסביר, אבל כשלומדים חסידות לעומק מבינים שעוד לפני ה"אור המאיר לעצמו" היה משהו, ה' עצמו קדם לכך. מה הוא עשה שם? זהו הזמן הריק המוחלט – לכן קוראים לתיאוריה הזו אבסולוטיזם. הזמן הוא משהו מוחלט, שלא צריך שום דבר כדי להמצא.

נחזור לשאלה איך אפשר לדבר על זמן לפני הבריאה, לפני הצמצום הראשון בו התחוללה הבריאה. הביטוי שמשתמשים בו בקבלה – ומקורו במדרש² – הוא שעוד לפני שהיה זמן היה "סדר זמנים". אפילו לפני תחלת תהליך הבריאה, בו נברא הזמן, יש איזה שהוא "סדר זמנים". השאלה היא, האם באותו "סדר זמנים" יש 'זמן ריק', בו נמצא רק ה' לבדו? כן.

ח ע"פ עמק המלך שער א.

ט בראשית רבה ג, ז.

¹ תענית כט, א.

שמשוהו יקרה, שמשוהו יתהווה בזמן שלנו, ושלא לבזבז ח"ו את הזמן שה' נתן לנו. כל ערב לפני שהולכים לישון צריכים לעשות חשבון נפש – מה עשינו היום? מה התהווה בזמן היום? כל התהוות-בריאה היא גם ביאה מסוימת של המשיח – התגלות קטנה של ניצוץ משיח, שבא בכל יום בחיינו.

ב. זמן, חיים וחכמה מודעות לזמן – רק אצל האדם

אנחנו בשיעור הראשון של זמן, בו עוסקים בשאלות ראשיות בנושא זמן. כל ההוגים סוברים שהזמן הוא התעלומה הגדולה של הבריאה. אף אחד לא באמת מבין מהו הזמן – שלא-ידוע אפילו אם הוא קיים... הרבה פילוסופים בכלל לא מאמינים בזמן, לא מאמינים שהזמן קיים – אני לא יכול לראות אותו, לא לשמוע אותו, לא להריח אותו, לא לטעום אותו ולא למשש אותו. אין לי שום גישה אליו. את המקום אני יכול לראות וכו', מה שאין כן הזמן. לכן הרבה פילוסופים מטילים ספק אם יש בכלל מציאות אובייקטיבית של זמן, או שכולו דמיון. במושגי הגמרא, הם סוברים שאולי יש זמן רק ב'גברא' ואין בכלל 'חפצא' של זמן.

פסיכולוגים אומרים שלבעלי חיים יש מודעות להוה בלבד, בלי מרחב הזמן. הם יכולים ללמוד מהעבר, אבל המודעות שלהם היא רק בהוה. החיה היחידה שחושבת על קיום העבר והעתיד היא האדם – משהו מיוחד לחשיבה האנושית. זו עוד נקודה ביחס לזמן. שוב, הזמן עצמו הוא המסתורין הכי עמוק בבריאה.

התהוות החיים מהזמן

המסתורין השניים של הבריאה הם החיים. אף אחד לא באמת מבין איך החיים התהוו,

מה הדבר הראשון שמופיע אחרי הצמצום הראשון של אור אין סוף? ברגע הראשון יש בור, וואקום, אבל מיד נמשך לתוכו קו של אור – קו שמתחיל לנוע. אם היינו מציירים זאת בתמונה, יש עיגול שלתוכו נמשך קו עם דחף לנוע – תנועה היא כבר זמן לפי אריסטו. משהו קורה, יש תנועה וממילא יש זמן.

אם כן, דברנו על שני סוגי זמן – זמן מוחלט וזמן יחסי. הזמן שלפני הצמצום – שעדיין קיים – הוא זמן מוחלט, והזמן שאחרי הצמצום הוא זמן יחסי, זמן שתלוי בתנועה והתרחשות, ו-becoming ו-happening.

מילוי הזמן – ביאת המשיח

המלה becoming באה מהמלה come (בא) – דברים באים. השאלה הכי חשובה בענין זמן היא השאלה שהבעש"ט שאל את המשיח – "אימתי". במקום שואלים 'איפה' ובזמן 'מתי' – שתי שאלות בסיסיות, מתי ואיפה (כמו בשבע חקירות כו' של עדי נפשות). שאלת ה'מתי' שהיהודי שואל, צריך לשאול, כל יום היא – מתי בא משיח? "אימתי קאתי מר?". משמעות השאלה היא גם מתי תופיע-תתהווה. למלה ביאה יש הרבה משמעויות בעברית, והיא קרובה למושג בריאה. מה ההבדל בין **ביאה** ל-**בריאה**? רק ה-ר, שהרבה פעמים נוספת "לתפארת הלשון", כאות נוספת.

אם כן, יש קשר בין ביאה לבריאה, כמו הקשר באנגלית בין coming ו-becoming. התהליך בא ומתחולל רק אחרי הצמצום, כאשר ה' ממשיך קרן אור לתוך החלל. קו האור הזה – כפי שמוסבר אצלנו כבר שנים – הוא ממד אחד, קואורדינטת הזמן.

זהו רעיון אחד: הזמן בא למלא את החלל, ואנחנו צריכים לנסות למלא באופן המרבי את הזמן שניתן לנו. צריך לדאוג

כמתחלק לשלשה חלקים – עבר-הוה-עתיד. זהו מאפיין של המודעות האנושית. בעברית, המלה הראשונה (למסותורין הראשון של הבריאה) היא 'זמן' – מלה שמופיעה בתנ"ך¹ (אמנם מעט, אבל היא מופיעה). המלה השניה היא 'חיים'. לאינטליגנציה יש כמה מלים – שכל, דעת, אך המלה הכללית והרווחת היא 'חכמה'.² אנו יודעים שיש שלשה כחות של שכל, חכמה בינה ודעת, אבל המלה הראשית והכללית בתורה היא חכמה. חיים וחכמה קשורים הדוקות, כמו שאומרים שני פסוקים חשובים – "החכמה תחיה בעליה"³ ו"ימותו ולא בחכמה"⁴. החכמה חיה לעד, היא כמו "עץ החיים"⁵. התורה – חכמת ה' – נקראת "עץ חיים"⁶. אנחנו באים לאדר משבט, בו חל ראש השנה לאילן⁷ – איזה אילן? "עץ החיים".

זמן-חיים-חכמה – עיבור-יניקה-מוחין

אם כן, יש לנו שלש תעלומות של הבריאה, כולן קשורות זו לזו, והכל מתחיל מזמן. קשה או בלתי-אפשרי לדמיין מציאות ללא זמן. קל לדמיין יקום בלי חיים. לדמיין יקום בלי תבונה – גם קל, לא בעיה, הרבה סלעים או הרבה גלקסיות. האם לכוכבים ולגלקסיות יש אינטליגנציה? זו גם שאלה, אבל בחשיבה המודרנית גלקסיות אינן שונות מהותית מצבירי סלעים – ללא אינטליגנציה, ללא חיים, אבל עם זמן. עדיין שלשת אלו קשורים, וכנראה גם יוצאים אחד מהשני. הנקודה השניה שלנו היום היא שהחיים

איך התחילו החיים. אפילו בין מי שמתייחסים ברצינות לתהליך אבולוציוני בן 13.8 מיליארד שנה, המדענים הגדולים יודעים שזהו לא מספיק זמן בשביל שבברירה אקראית יתהוו חיים. אז מאיפה באו החיים? החיים הם מסותורין. את הדומם, האבן, אני חווה, אין בכך עבורי חידוש מיוחד (חוץ מהיותו חלק מהבריאה כולה), אבל איך התהוו החיים והחומר האורגאני? עבור המאמין הדבר פשוט, ה' יצר אותם, אבל אם אני רוצה להבין איך החיים התהוו ומה הם החיים – אלו מסותורין. איך חיים מתייחסים לזמן? הזמן לפי אריסטו מאד קשור לחיים. אחד הכללים בתורה לגבי חיים הוא "כל חי מתנוועע"⁸ – חיים קשורים לתנועה. יש משהו מאד מיוחד ביחס לתנועת החיים, הם תנועה של "רצוא ושוב"⁹ – דופק החיים, תנועה כפולה של חיים. אם זמן ותנועה קשורים – אולי חיים הם תוצאה שלהם. אמרנו שאפשר לומר שהכל בא מהזמן, אבל באופן עמוק יותר אולי אפשר לומר שהזמן עצמו הופך להיות חיים (ואז השאלה – לגבי כל דבר חי – היא מהו משך החיים, כמה זמן חיים).

חכמת עץ החיים

אמרנו שתי תעלומות בבריאה. האם יש עוד דבר מסותורי? כן, הדבר המסתורי השלישי בבריאה הוא המודעות, האינטליגנציה. יכולים להיות חיים בלי מודעות תבונית. לחיות יש צורת מסוימת של אינטליגנציה, אפילו בצומח יש מודעות מסוימת, אבל המודעות של האדם נבדלת באופן מהותי מכל מודעות שניתן לזהות בעולם הצומח והחי. כמו בדוגמה הנ"ל, רק האדם מסוגל לחוות את הזמן

יא ספר מפתח הרעיון לרבי אברהם אבולעפיא בסופו (אות ת); מגן אבות לרשב"ץ פ"ה בתארים של ה' יתברך. יב יחזקאל א, יד.

יג דניאל ב, טז; ז, יב; נחמיה ב, ו; קהלת ג, א; אסתר ט, כז ו-א.

יד קהלת ז, יב.

טו איוב ד, כא.

טז בראשית ב, ט.

יז משלי ג, יח.

יח ר"ה פ"א מ"א.

יצואים מהזמן והחכמה יוצאת מהחיים – זהו תהליך גדילה, צמיחה, שנקרא בקבלה עיבור-יניקה-מוחין. תינוק יוצא מהרחם ואז הוא יונק וגדל. יש משהו בממד הזמן שהוא המצב בתוך הרחם, העיבור. סוד החיים, התפתחות החיים, הוא כמו לידה מהרחם והתחלת הגדילה. אבל התכלית, המוחין, היא חכמה, תבונה אנושית. אלא שלשה שלבים של תהליך – מזמן בפני עצמו לחיים ומחיים לחכמה. אלה שלשת המסתורין של הבריאה.

יש כאן שלשה ספרים על השלחן: '137 The Riddle of (Creation), שייך לזמן, הספר השני על חיים (The Breath of Life) והספר השלישי על חכמה (Wisdom – Integrating Torah & Science) – שלשת המסתורין כאן.

זמן-חיים-חכמה – אמונה-תענוג-רצון

במושגי הקבלה, מאיפה באים שלשת המושגים הללו – זמן, חיים וחכמה? מכיון שחכמה כאן הכוונה לכח המח, היא מח החכמה. בקבלה שרש החכמה הוא בראש התחתון של הכתר (העל-מודע), שענינו רצון – שרש החכמה הוא במוחא סתימאה דאריך אנפין, השכל שברצון.

מה מקור החיים? חיים בקבלה מזוהים עם תענוג, והשרש שלהם בראש השני של הכתר, כח התענוג. הפסוק אומר "כי עמך מקור חיים"¹⁰ – ובחסידות מוסבר שעם ה' "מקור כל התענוגים"¹¹, חיים הם תענוג. בין האבות, האב ששייך לצחוק (החוש של החדש המתקרב, אדר) הוא יצחק אבינו, שנקרא כך על שם "צחק עשה לי אלהים"¹².

אם הראש השני של הכתר, רישא דאין, התענוג, הוא החיים, ומוחא סתימאה בראש התחתון שבכתר הוא מקור השכל – המקור ממנו מבריקות הברקות החכמה – מהו

זמן-חיים-חכמה – אברהם-יצחק-יעקב, קל להבין איך חיים וחכמה באים יחד, אחד מתוך השני, אך יותר קשה להבין את הזמן, השלב הראשון, מציאות העיבור. אברהם נקרא "אברם העברי"¹³ – להיות עברי פירושו גם להיות עובר. נתבונן כיצד שלשת הדברים האלה מקבילים לשלשת האבות של עם ישראל – אברהם, יצחק ויעקב:

זמן-חיים-חכמה – אברהם-יצחק-יעקב

מתאים לומר שאברהם אבינו מקביל לזמן, שהוא מצב העיבור, כי אברהם הוא העברי. למה אברהם קשור לחידת הזמן? כי לפניו לא היתה זקנה בעולם³ – עליו כתוב "ואברהם זקן בא בימים"¹⁴. הוא 'בא' בימים (coming), אז אולי הוא שייך לסוד הזמן.

אחריו בא יצחק, אותיות קץ-חי¹⁵ – סוד (קץ-תכלית) החיים, זו המשמעות של

אחריו בא יצחק, אותיות קץ-חי¹⁵ – סוד (קץ-תכלית) החיים, זו המשמעות של

כג בראשית כה, כז.
כד יהושע א, ח.
כה ספר יצירה פ"א מ"ז.
כו תהלים לו, י.
כז ראה לקו"ת בשלח א, א ובכ"ד.
כח בראשית כא, ו.

יט בראשית יז, יג.
כ ב"מ פז, א; בראשית רבה סה, ט.
כא בראשית כד, א.
כב זרה ח"א רנב, ב.

קיימתי את רצון ה' שבתורה, את כל המצוות. כל האבות קיימו את התורה עוד לפני שנתנה¹⁷, אבל רק על יעקב כתוב ששמר בפרטות **תריג** מצוות. זהו הסבר למה חכמה ורצון הולכים יחד – כי חכמה היא התורה, ומהי התורה? רצון ה' שנשמור 613 מצוות התורה. ביהדות "המעשה הוא העיקר"¹⁷ – לא התיאוריה אלא המצוות המעשיות, ביטוי הרצון העליון. מקור החכמה הוא ברצון הבורא.

ג. סוד הצלם – קיום הוה-עבר-עתיד? איזה מממדי הזמן קיים?

כעת נפנה לכותרת הכללית האחרונה שלנו הערב לגבי זמן: השאלה הראשונה היתה האם יש 'זמן ריק', האם זמן הוא מציאות בפני עצמו או משהו שקיים רק יחסית לתנועה. הנושא השני היה הבנת המושגים זמן, חיים וחכמה – שלשת פלאי הבריאה, שהכי פלאי ביניהם הוא הזמן עצמו. הענין השלישי הוא החקירה הפילוסופית שהיא אולי המפורסמת ביותר לגבי הזמן: אם אני מניח שיש לזמן קיום עצמאי, והוא לא רק דמיון – מה היחס בין שלשת חלקי הזמן, עבר-הוה-עתיד? האם כולם קיימים כרגע – האם הם מציאות ממשיה? אולי רק אחד מהם קיים, אולי שנים מהם קיימים ואולי שלשתם קיימים – אלה שלשה היגדים שקיימים בפילוסופיה לגבי הזמן.

שלש תיאוריות זמן

יש שלש תיאוריות זמן בפילוסופיה: תיאורית 'ההוה' (presentism), תיאורית

הראש העליון של הכתה? אמונה פשוטה. בנשמה, אמונה פשוטה היא שרש הזמן, השרש האולטימטיבי של הזמן בנשמה. בעברית **זמן** הוא קיצור של 'זה מן'¹⁸ – מן הוא השער של אמונה – ו'זה מן', בגימטריא אמונה (כשהמן ירד לישראל אמרו "מן הוא"¹⁹ אותיות אמונה²⁰). אפשר לומר בפשטות שעלינו להאמין בזמן, כי לא כל כך ברור שהזמן אכן קיים – המחשבה שיש זמן (אם כך אנו חושבים...) היא בעצם אמונה שיש זמן.

אדם צריך גם להאמין שיש לו מספיק זמן כדי לממש את שליחותו-משימתו בחיים. הכל מתחיל באמונה – אמונה שה' נותן לנו זמן, מספיק זמן, כדי לעשות מה שמוטל עלינו בחיים. זה עושה זאת אפילו יותר עמוק – זמן הוא אמונה, חיים הם תענוג וחכמה היא (במקורה) בכח המשכיל שברצון.

הרבה פעמים מסבירים ששלשת הראשים שבכתר מכוונים בעצמם כנגד שלשת האבות²¹: אברהם הוא "ראש כל המאמינים"²², הוא שיין לאמונה, ושיין לזמן כמו שאמרנו קודם. יצחק מקביל לתענוג ולחיים. יעקב מקביל לחכמה, כי הוא לומד תורה, וגם לרצון. בהקשר של תורה, רצון היינו מצוות התורה. מי אומר שקיים את כל פרטי **תריג** מצוות התורה בכל סיטואציה בחיים, כולל מצבים קשים? יעקב אומר "עם לבן גרתי"²³ ו-**תריג** מצוות שמרתי²⁴ – גם בסיטואציות הקשות עם לבן הארמי

כט אמונה ומודעות מאמר "האמונה במעגל השנה" עמ' קו. ובכ"ד.

ל שמות טו, טז.

לא ראה קיצורים וביאורים לד"ה "הרכבת" (נדפס במגיד מראשית אחרית) אות ב; סוד ה' ליראיו שער א הערה ג.

לב סוד ה' ליראיו שער א פ"א (ומבאר בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' סד ואילך).

לג שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

לד בראשית לב, ה.

לה רש"י שם.

לו ראה קדושין פב, א; ויקרא רבה ב, י;

לז ע"פ אבות פ"א מ"ז.

עדיין כאן. אולי, יש פילוסופים שטוענים כך, יש לעבר מעמד פחות ביחס להווה – אבל הוא קיים. בכל אופן, הם קיימים, העבר קיים, אבל העתיד אינו מציאות קיימת. זו הגישה השנייה – שהעבר קיים לצד ההווה. אנחנו יכולים לדבר בבטחה לגבי העבר. היסטוריה היא תחום ריאלי, אבל מה יכול לקרות איני יודע בכלל – העתיד עדיין לא קיים. השם לפילוסופיה הזו הוא 'העתיד הפתוח' – העתיד לא סגור – וממילא היא נוגעת בשאלה הכי עמוקה של הפילוסופיה, הבחירה החפשית. השאלה האם הבחירה שלי יכולה לשנות את העתיד, או שהכל קבוע מראש. שוב, זו הגישה השנייה – העבר וההווה הם מציאות, אבל העתיד עדיין אינו מציאות. למה השטה הזו נקראת העבר המתפתח או היקום המתפתח? כי הזמן הוא תהליך של צמיחת העבר, בכל רגע נוסף עוד זמן לעבר שמתפתח – היסטוריה מתפתחת כל הזמן. כל רגע נלקח מהעתיד הפתוח, משמש רגע כמציאות של הווה, ומצטרף לעבר – העבר צומח. זו התיאוריה השנייה.

מה יצא מהחידוש של אינשטיין בתיאורית היחסות הפרטית? הוא חידש שזמן הוא רק עוד ממד של המציאות – המציאות היא בת ארבעה ממדים של זמן-מקום – וקואורדינטת הזמן, הקיימת במקביל לשלשת ממדי המקום, כוללת עבר-הווה-עתיד. לפי התיאוריה הזו, כל חלקי הזמן – עבר-הווה-עתיד – נמצאים כאן במציאות בו-זמנית, הכל 'בלוק' אחד גדול, הכל קיים. מהו ההווה? הפרוסה שאתה לוקח עכשיו מתוך כל הזמן. כלומר, העתיד מציאותי – וגם קבוע וספציפי, לא פוטנציאלי ולא פתוח – בדיוק כמו ההווה והעבר. השיטה הזו לכאורה שוללת בחירה חפשית, הכל סגור – כל הסיפור כבר קיים באופן זהה. נשמע כמו פטליזם, דטרמיניזם. המדענים הגדולים היום – אלה שנחשבים

'העבר הצומח' או 'היקום הצומח' (the growing-past theory או the growing universe theory) ותיאורית 'הנצחיות' (eternalism). נכון לומר (גם אם הניסוח קצת סרקסטי...), שרוב הפילוסופים בזמננו עומדים ביראת-כבוד לפני המדענים. בעוד שפעם התייחסו למדענים כנחותים מהפילוסופים, היום היחס הוא הפוך והפילוסופים צריכים להתאים את דעותיהם לדברים המוזרים שהמדע מציע... לאור תיאורית היחסות, רוב הפילוסופים הם אטרנלסטים, אבל עדיין ישנם פילוסופים רציונאליים, שהם פרזנטיסטים, ויש גם מעט שדוגלים בגישה ממצעת – תיאורית 'העבר הצומח'. מה הכוונה?

הפרזנטיסטים אומרים שקיים רק רגע ההווה – כרגע העבר לא קיים והעתיד לא קיים. זה נשמע כמו מאמר החכם (לא מאמר חז"ל, יותר מאוחר, אבל מצוטט הרבה), פתגם מחורז – "העבר אין, העתיד עדיין וההווה כהרף עין". העבר כבר לא קיים, העתיד עוד לא קיים, הוא רק פוטנציאל, וההווה קיים להרף עין בלבד. זו תמונת העולם לפי השיטה שבפילוסופיה המודרנית נקראת פרזנטיזם. הזמן הוא הנושא העמוק ביותר בפילוסופיה המודרנית – לא רק בין אפלטון, ניוטון, אריסטו ולייבניץ. זהו גם תחום בו הפילוסופיה חייבת להתייחס לתיאוריות הכי עדכניות במדע, וזהו גם התחום האידיאלי בו התורה משיקה לתיאוריות המדעיות והפילוסופיות. שוב, לפי הגישה הזו רק רגע ההווה קיים, וגם בו אין שום דרך לאחוז. מהי התיאוריה של 'העבר הצומח' (או 'היקום הצומח', growing past), ויש עוד כמה שמות?) שההווה קיים וגם העבר קיים. בספרים שמתארים זאת אומרים שהדינזאורים קיימים – אפילו שבהווה הם אינם, זה לא אומר שהם לא קיימים. הם היו בעבר, והעבר הוא מציאות – העבר קיים, הוא

מודעות בתוך האדם. שלש המדרגות נפש-רוח-נשמה (חיוניות, רגש ושכל) – שכולן מדרגות של מודעות פנימית באדם – כלולות באות **צ**. בגמרא כתוב "בא חבוקק והעמידן על אחת, שנאמר 'וצדיק באמונתו יחיה'"²⁰ – הצדיק חי באמונה שלו. מוסבר²¹ שהצדיק כאן היינו ה-**צ** של הצלם, והוא חי מוקף בתוך שני מקיפים, שתי הילות, של אמונה. כך מסבירים את "**באמונתו**" כ-**ב אמונות** (אותן אותיות) – שתי מדרגות עליונות של על-מודע, שנקראות חיה ויחידה.

שלש התיאוריות בסוד הצלם

המודל שכעת אומרים בקיצור, ואי"ה נרחיב בשיעורים הבאים, מקביל את שלש המדרגות שבצלם לשלש התיאוריות-התפיסות בנוגע לזמן ולקיום ההוה, העבר והעתיד:
תיאורית הפרזנטים, לפיה רק ההוה קיים – וצריך למלא אותו במשמעות – שייכת למודעות הפנימית של הנשמה, האות **צ** עצמה. הצירוף של העבר לקיום ההוה – לתת מציאות לעבר, אבל לא לעתיד – הוא ה-**ל** של הצלם, האור המקיף הראשון.
אבל נתינת מציאות לכל שלשת חלק הזמן – אטרנליזם – 'סוגרת' את היקום. זו גישת 'היקום הסגור', שכל הזמן הוא בלוק סגור. איזו אות בתורה היא סגורה? **ס** שתומה, האות של היחידה – היא מקבילה לאטרנליזם. אטרנליזם היא הדרך בה ה' תופס את המציאות, כי ה' רואה הכל.
אני רואה את המציאות בעינים של **צ** – אם אני צדיק, אם אני מנצל את הזמן שלי – זו תפיסה פנימית. גם הפילוסופים הדוגלים בתיאוריה של העבר-הצומח מאמינים ביקום

למדענים הגדולים, וכמותם הפילוסופים הגדולים שעומדים ביראת כבוד כלפיהם... – נוקטים בשיטה הזו, שנקראת אטרנליזם.

מודל הצלם

שוב, יש לנו פרזנטים, שיטת העבר הצומח, ואטרנליזם. האם יש מודל בקבלה וחסידות לשלש התיאוריות הללו של הזמן? כאשר נמצא את המודל נרצה לומר על הפילוסופים הגדולים "אלו ואלו דברי אלהים חיים"²², צריך רק לתת לכל גישה את המקום שלה. כמו שחז"ל אומרים ביחס לדעות חולקות שלכל אחת יש מקום. אף שלעתיים יש לפסוק כדעה אחת, כל הדעות קיימות במקביל. כך, להבדיל, צריך לומר ביחס לכל הדעות האינטליגנטיות – לכל מחשבה צריך להיות מקום. כאן יש דוגמה קלאסית לגבי שלש התיאוריות של הזמן בנוגע לעבר-הוה-עתיד – שרק ההוה קיים, שגם העבר קיים, ושגם העתיד קיים בצורה מלאה גם עכשיו.
יש מודל מאד יפה לשלש התיאוריות האלה – סוד הצלם בו נברא האדם. בתורה כתוב שלפני בריאת האדם ה' אמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"²³, ואחר כך כתוב שה' ברא את האדם "בצלמו, בצלם אלהים ברא אתו, זכר ונקבה ברא אתם"²⁴. המושג "צלם" חוזר שלש פעמים.

בקבלה – בדברי האריז"ל²⁵, גדול המקובלים – מוסבר סוד הצלם על פי שלש אותיות המלה **צלם**, כשלש מדרגות של הנשמה, של המודעות. על השאלה האם הזמן קיים באופן אובייקטיבי או סובייקטיבי נדון בהמשך. קעת מדברים על שלש מדרגות

לח עירובין יג, ב.

לט בראשית א, כו.

מ שם פסוק כז.

מא עץ חיים שכ"ג פ"א.

מב מכות כד, ב.

מג ראה לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ג (ובכ"ד).

– "הוי' מְלַךְ [בהוה] הוי' מְלַךְ [בעבר] הוי' ימלך לעולם ועד [בעתיד]"¹⁰. מה הסדר? הוה-עבר-עתיד. המלה **מלך** עצמה בגימטריא צ. עבור ה-צ נחוה קודם כל רגע הוה – ה', בורא העולם, נוכח בהוה. זו המציאות הראשונה. המציאות השניה היא צל – חויה של צל העבר, "הוי' מְלַךְ". אז זוכים ל-ם הסופית של הצלם – חויה של צל העבר – "הוי' ימלך לעולם ועד".

זהו ההבדל בין הנפשות האלקיות של עם ישראל לשאר הנשמות האנושיות. לשאר הנשמות יש צל אחד, אבל לא שני צללים¹¹. מה המשמעות? שכל האנושות האינטליגנטית חיה בצל העבר, אבל רק הנשמות האלוקיות היהודיות חיות בצל-הצל של העתיד. כעת תפיסה זו הגיעה גם למדע הכללי. על ידי מי? למי מגיע הקרדיט? לאינשטיין. הוא מכין את הדרך ל'מהפכה הרביעית', שאפילו אינם-יהודים מתחילים לחיות עם האמונה (בלי להבין באמת, ספק אם יש מי שבאמת מבין את תיאורית היחסיות, אבל מאמינים בה) בצל הצל, תיאורית ה'נצחיות'. תיאורית הנצחיות שייכת ביחוד ליהודים, שהרי "נצח ישראל לא ישקר".¹²

שלוש התחלות

אם כן, היו לנו הערב שלש התחלות: התחלה ראשונה – העיסוק בשאלה על קיום הזמן. התחלה שניה – היחס בין זמן, חיים וחכמה, שלשת המסתורין של הבריאה. התחלה שלישית – המודל של שלש תיאוריות הזמן, ביחס לקיום הוה, העבר והעתיד. הכל הקדמות, שאי"ה נמשיך בפעם הבאה – בה נהיה בעתיד, העתיד הטוב, בע"ה.

בן ארבעה ממדים, אבל ממד הזמן לא לגמרי תפוס וקשור במהותו בשלשת ממדי המקום. כמו שהאריז"ל עצמו מסביר¹³, ה-ל (שעולה 30) שייכת למספר שלש – אלה עדיין חיים בעולם תלת-ממדי. אבל ה-ם כבר שייכת לארבע – עולם ארבעה-ממדי, עולם אלקי.

בחירה חפשית באה מהחיה, המקיף הראשון. למה חסידים לובשים שני מקיפים (כפה וכובע)? כי הם מתייחסים לשני האורות המקיפים בהן מתקיים ה-צ. בחירה חפשית באה מהכפה, אבל הידיעה שה' יודע הכל – התפיסה של ה' ("דעת עליון"), שהעולם סגור – שייכת למקיף העליון, לכובע.

אם כן, הסברנו כעת – מאד בקיצור, צריך להסביר עוד הרבה – כי המודל הקבלי לשלש התיאוריות של הזמן הוא מודל הצלם, בו ה' בורא אותנו. זהו הצלם המיוחד בו נברא האדם, כפי שאמרנו שרק המודעות והתבונה האנושית מסוגלת לתפוס את הזמן כמורכב מעבר-הוה-עתיד.

החיים בהוה בצל העבר והעתיד

צ היינו חיים בהוה – חויה ידיעת המציאות של הוה. צלם בא מהמלה צל – אמרנו שהוה, ה-צ, הוא בצל העבר. יש מעליו שני צללים, אבל ה-ם הסופית היא הצל של הצל (בבואה דבבואה¹⁴) – הוה נמצא בצל הצל של העתיד. רבי נחמן אמר¹⁵ שצריך להתעורר בבקר ולזכור את העתיד – כשאתה זוכר את העתיד אתה נמצא בצל-הצל של העתיד.

כשמדברים על ה', משתמשים במושג הזמן רק ביחס למלכות שלו¹⁶ (נושא שאולי נדבר עליו בפעם הבאה), ולא ביחס לשאר הספירות

מד עץ חיים שכ"ה פ"ד.

מה יבמות קכב, א.

מו לקו"מ נד.

מז תניא שער היחוד והאמונה פ"ז; תו"א לז, א ובכ"ד.

מח מתוך נוסח תפילת שחרית.

מט ראה לקו"ת כי תצא לו, ג ואילך.

נ שמואל-א טו, כט.

מעגלי החיים

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה שהו בנות תנועת הנוער "באתי לגני" – תלמידות בגילאי יסודי ותיכון – בכפר חב"ד זכו לשיעור מהרב. הרב התייחס לנושא השבת – 'מעגלים' – ולימד אודות מעגלי החיים של כל אחד ואחת מאתנו. **פרק א** של השיעור הוקדש למעגל במובן של דרך, מתוך התייחסות לשבעת שמות הדרך בתנ"ך והדגשת המעגל כדרך המלכות. **בפרק ב**, עיקר השיעור, נמנו עשרה מעגלי חיים, כשהחידוש הוא שהמעגל הראשון, עוד לפני מעגל הקיום העצמאי של היהודי, הוא מעגל האמונה בו חי האדם 'בתוך ה'. מתוך המעגל האלקי 'נולד' האדם ומעגלי חייו הולכים ומתפשטים – מה'אני' (המתרחב לכלול את בן/בת הזוג) דרך המשפחה הגרעינית, המשפחה הרחבה יותר, חוג החברים, בני העיר והעדה, ועד לכל עם ישראל ולכל העולם שברא ה' לכבודו. הקבלת עשרת המעגלים לעשר הספירות מכוונת את האדם להתייחסות נכונה למעגל בו עליו לתפקד בכל פעם.

אלינו, וגם שייכות לזמן – תיקון חטא העגל.
מה הגימטריא של **מעגל**? [143]. יפה,
נראה את המספר הזה בהמשך.

שבעה שמות לדרך

בתנ"ך "מעגל" הוא שם נרדף לדרך. כתוב שיש שבעה שמות לדרך.^ב יש בחז"ל^ג כמה דברים שכתוב שיש להם שבעה שמות בלשון הקדש. לדוגמה, לאריה יש שבעה שמות.^ד מה הם שבעת השמות של דרך? נתיב – כמו "לב נתיבות חכמה"^ה; שביל – "בשבילי נברא העולם"^ו, העולם נברא בשביל שלי, וכן "כל

א. ינחני במעגלי צדק גל עיני ותיקון חטא העגל

שבת שלום, שתהיה שבת שמחה.
שמעתי שהנושא של השבת הוא 'מעגלים'.
נושא חשוב – כל אחת חיה בכל מיני מעגלים
של חיים.

כשרוצים להבין מושג בלשון הקדש קודם כל מתבוננים מה השרש שלו. השרש של מעגל הוא **עגל** – האות עין ואז **גל**. מזכיר איזה פסוק? ["גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"^א].
נכון – עגל רומז ל"גל עיני", כבר מראה שיש לנושא קשר מהותי אלינו.

שרש **עגל** רומז גם למשהו שלילי? יש חטא שנקרא עליו בפרשת השבוע הבא, פרשת כי תשא. [חטא העגל]. אם כן, יש כאן גם שייכות

ב ראה הקדמת פירוש הראב"ד לספר יצירה.
ג עירובין יט, א; סוכה נב, א; ירושלמי עירובין פ"ה ה"א;
בראשית רבה נב, ד; במדבר רבה י, ד; קהלת רבה א, ב;
תנחומא בהר ג; יל"ש בראשית רמז מז.

ד יל"ש משלי רמז תתקנט.

ה ספר יצירה פ"א מ"א.

ו סנהדרין לז, א.

נרשם (מהזכרון) על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. ליל שבת תצוה, אור ל"א אד"ר ע"ט – כפ"ח. שבת לבנות תנועת הנוער "באתי לגני".

א תהלים קיט, יח.

בגימטריא **הדר**, המלך המזוהה עם תיקון ספירת היסוד בקבלה, השרש הרוחני של יוסף הצדיק); מעגל היינו "דרך המלך" (**מעגל** ועוד "דרך המלך" עולה **דוד**, שחי **ע**, ה"פ **דוד**, שנים, פעמים **גל**), הדרך של דוד המלך, הדרך של "צדק" מלכותא קדישא" כנ"ל שהוא "למען שמו" יתברך – "שמו" היינו מלכות, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

גבורה	חסד
שביל	נתיב
תפארת	
דרך	
הוד	נצח
משעול	מסלה-מסלול
יסוד	
אורח	
מלכות	
מעגל	

הנושא שלנו, מעגל, הוא השם של המלכות. יש כאן חידוש – הייתי חושב שמעגל הוא סיבוב במקום, אבל הוא שם של דרך. כל דרך היא כדי ללכת ממקום למקום, יש לה מוצא ויש לה יעד – הדרך של המלכות נקראת 'מעגל', כנראה צריכים להתגלגל בכל מיני גלגולים ומעגלים, אבל בסופו של דבר מגיעים ליעד המלכות – "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^ט.

ב. עשרת מעגלי החיים אלקות בפשיטות

בתכנית של השבת הוזכרו מעגלים שונים שכל אחד חי בהם – המשפחה, החברים וכו'. היה כתוב שכל אחד חי גם במעגל של עצמו – גם להיות עם עצמי זהו מעגל חשוב, אדם צריך

העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני"^ז, דרך השביל שעשה רבי חנינא בן דוסא^ח; דרך; מסלה – יש פסוק "במסלה נעלה"^ט, עולים במסלה, כמו מסלול; משעול – איפה יש משעול? הביטוי הוא "משעול הכרמים", בתוך הכרמים, בין העצים, יש משעולים; אורח – "ארח צדיקים"^י; מעגל – בפרק מאד חשוב בתהלים, פרק כג, דוד המלך אומר "ינחני במעגלי צדק למען שמו"^{יא}. "בפתח אליהו" אמרנו, לפני מנחה, "צדק" מלכותא קדישא".

שבעת השמות הם כנגד שבע הספירות-המדות של הלב לפי הסדר: חסד הוא ענף החכמה, מקור הנתיבות כנ"ל; השביל הוא צר, מצומצם, בחינת גבורה (וכן שרש **שביל** הוא **שב-ל**, דרך של תשובה שמקורה בבניה, "ולבבו יבין ושב"^{יב}, שהענף שלה הוא גבורה); דרך בתפארת, כמו שאמרו חז"ל, "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם"^{יג}; "במסלה נעלה" עד "עמק רום", ספירת הנצח, כמבואר בספר יצירה^{יד}; השרש של משעול הוא **שעל**, כמו בביטוי 'אף שעל', והוא מדרך כף רגל, רגל שמאל, הוד, המנהיגה את חוש ההילוך, כנודע^{טו} (וכן כרם-היין, בו המשעול, הוא סוד הבניה ש"עד הוד אתפשטת"^{טז}); ארח היינו "ארח צדיקים" כנ"ל, ספירת היסוד, ה"צדיק יסוד עולם"^{יז} (וכן **ארח**

ז	ברכות יז, ב.
ח	כש"ט (קה"ת) אות ה (וש"נ).
ט	במדבר כ, יט.
י	שם כב, כד.
יא	משלי ד, יח.
יב	תהלים כג, ג.
יג	ישעיהו י, י.
יד	אבות פ"ב מ"א.
טו	פ"א מ"ה.
טז	ספר יצירה פ"ה מ"ז. ראה הנפש פי"ב.
יז	זרה ח"ג רכג, ב.
יח	משלי י, כה.

ט זכריה יד, ט.

ירך אמו"ב).

אחר כך, אני נולד מתוך המעגל הראשון – נולד מתוך האולי-מציאות שלי שבתוך ה', ויש לי מציאות – אני חי במעגל של עצמי. אני נולד, ואני גם נהנה מכך שנולדתי – נהנה מהקיום שלי, נהנה מכך שאני יהודי. כל בקר מברכים "ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם שלא עשני גוי", והיו צדיקים – כמו רבי לוי יצחק מברדיטשוב – שהיו רוקדים מרוב שמחה על כך (יש לברכה ניגון שכדאי שכולם יכירו).

אחרי שאדם גדל, עוד מעגל שלו הוא הנישואין. עוד לפני שיש ילדים, שיש משפחה שלמה, יש אותי ואת בן הזוג שלי. לא שייך כאן לבנות עדיין, אבל יש כאן גם כמה נשים נשואות. "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם"²³, זהו עוד מעגל חשוב שנמצאים בו. כשיש איש ואשה, מי מסובב-מקיף את מי? כתוב שבעולם הזה האיש מקיף את האשה – מקיף פירושו מחזר ("דרכו של איש לחזר אחר אשה"²⁴) – אבל לעתיד לבוא "נקבה תסובב גבר"²⁵. כבר היום עושים זכר למה שיהיה לעתיד לבוא תחת החופה, כשהכלה מקיפה את החתן שבע הקפות²⁶.

אחרי שנולדים ילדים – יש עוד מעגל, של הורים וילדים. כל אחד חי במעגל שיש בו אבא ואמא, ויש לגביהם מצוות חשובות – כיבוד הורים ומורא הורים. אדם חי תמיד במעגל של ההורים שלו – גם אחרי שהוא מתחתן, הוא עדיין מצווה בכיבוד הורים, כל החיים האדם חושב על ההורים שלו ונמצא בהשראה שלהם. הפסוק של מורא הוא "איש אמו ואביו תראו

להיות עם עצמו, להתבודד. השל"ה הקדוש אומר²⁷ שכל אחד צריך שיהיה לו בבית חדר מיוחד להתבודד בו. היה כתוב שגם הקב"ה הוא מעגל, והיה משמע שהקב"ה הוא המעגל הכי גדול, שמקיף אותי ואת הכל מסביב. נכון שה' מקיף את הכל, אבל הדבר הראשון שרוצים להסביר עכשיו הוא שהקב"ה הוא בעצם המעגל הראשון – לפני כל המעגלים, אפילו לפני המעגל של עצמי, יש את המעגל של הקב"ה. ה' הוא גם המעגל האחרון, שסובב כל עלמין, אבל הוא גם המעגל הראשון, אפילו לפני המעגל של עצמי.

אצל חסידים יש מושג שצריך להיות "אלקות בפשיטות" – ה' בודאי נמצא. האם אני נמצא או לא? ספק, אולי, צריך לברר, אבל ה' ודאי נמצא. יש מי שחושב הפוך – אני ודאי נמצא, ואת הקב"ה צריך לחפש מסביב. אבל אצל חסיד המעגל הראשון שנמצא הוא ה' – יש את ה', לגבי עצמי צריך לחשוב, אולי אני נמצא ואולי גם לא. אם כן, עוד לפני שאני קיים, אני נמצא בתוך המעגל של ה'. בהמשך נראה פסוק יפה שאומר זאת.

עשרה מעגלים

כתוב²⁸ שכאשר הקב"ה ברא את העולם הוא האציל עשרה עיגולים, כנגד עשר הספירות. לאור זאת, נסביר כעת עשרה מעגלים שבהם אדם חי. נגיד את עשרת המעגלים, ואחר כך נסביר איך הם מקבילים לספירות:

כפי שאמרנו, המעגל הראשון הוא המעגל של הקב"ה. כשרק ה' נמצא, ואני בתוך המעגל שלו, המציאות שלי היא כמו בהריון – כמו שעובר נמצא ברחם האם, הוא נמצא אך לו אין מציאות משל עצמו (בלשון חז"ל "עובר

כב יבמות עח, א.

כג סוטה יז, א.

כד קידושין ב, ב.

כה ירמיה לא, כא.

כו ראה יין משמח ח"א שער ג בתורה "נקבה תסובב גבר", שבע מתנות החופה.

כז דרך חיים תוכחות מוסר פרשת ויגש. סוף מסכת סוכה דרך חיים תוכחת מוסר.

כח ע"ח ש"א ענף ב.

עשרת המעגלים כנגד הספירות

המעגל הראשון – המעגל של ה' – הוא כנגד ספירת הכתר. בתוך הכתר בעצמו יש שלשה ראשים – נושא שצריכים ללמוד – שבנפש הם אמונה-תענוג-רצון⁷. המעגל הראשון הוא האמונה בה⁸.

המעגל השני – המעגל של האדם עצמו – הוא כנגד התענוג, כמו שהסברנו שאדם נהנה מכך שהוא קיים, מכך שהוא יהודי. הראש השני של הכתר נקרא "רישא דאין" – התענוג הכי גדול של ה'אני' היהודי הוא להתאיין, להפוך ל'אין' ולהתבטל לה'. הקיום של ה'אני' שלם רק כשהוא מתחתן, כמו שכתוב בבריאה – "זכר ונקבה ברא אתם ויקרא שמם [שניהם יחד] אדם"⁹. לכן, מעגל הנישואין הוא בעצם המשך-השלמה של המעגל השני, המעגל של ה'אני' (בלשון הקבלה היינו התלבשות הראש השני של הכתר, רישא דאין, בראש השלישי של הכתר, רישא דאריך, לשון "ארך אפים"¹⁰) – עיקר התיקון של חיי הנישואין תלוי במדת "ארך אפים"¹¹. בנפש, התלבשות זו מכונה "חפץ", פנימיות הרצון – כל בן/בת זוג חפץ מאד בבן/בת זוגו).

המעגל השלישי הוא אבא ואמא. מהם אבא ואמא בספירות? [חכמה ובינה]. נכון, לכן המעגל השלישי כאן הוא כנגד המוחין.

המעגל הרביעי הוא המעגל של האחים. מה הדוגמה בחסידות¹² לאהבה טבעית? אהבת אח ואחות. שייך גם לתנועה שלנו כאן – "באתי לגני אחתי כלה"¹³. מדובר אמנם בכללה, אבל גם לבני זוג יש אהבה טבעית כמו

ואת שבתותי תשמרו"¹⁴ – התורה מקדימה את האמא דווקא בפסוק ששייך לשבת. כל השבוע האיש הוא שמקיף את הבית-האשה, הוא המחזר, מביא פרנסה וכו'. שבת – מעין עולם הבא – היא היום של האשה, אז היא המקיפה. המעגל הבא – אחרי שיש הורים וילדים – הוא המעגל של האחים, המשפחה הקרובה. מעגל נוסף הוא מעגל קרובי המשפחה הרחוקים יותר – בני הדודים וכו'.

עוד מעגל הוא החברים – החברות של כל אחת בבית ספר וכו'.

ההלכה מגדירה עוד מעגל, בהלכות צדקה – כשמישהו צריך עזרה יש כלל ש"עניי עירך קודמים"¹⁵. יש כאן בנות מירושלים, בנות מיצהר ובנות מבת עין – כל אחת בעיר שלה, ויש מעגל של העיר-הישוב בו גרים.

אחר כך יש מעגל של העדה. צריך לאהוב את כל עם ישראל, אבל יש לכל אחד את העדה שלו. מה פירוש? אנחנו מכירים שיש עדות כפשוטו, אבל היום זו לא כל כך החלוקה של עם ישראל. מהי עדה היום? איזו עוד מלה אפשר לעשות מהאותיות של **עדה**? **דעה**. העדה היא אנשים שהם ואני נמצאים באותה דעה. [חסידות?] כן, ולא רק באופן כללי, אם אני חסיד חב"ד, או חסיד ברסלב, או חסידות אחרת – כל האנשים בחסידות שלי הם העדה שלי, לא משנה איפה הם גרים, קרוב או רחוק, זהו מעגל נוסף.

אחר כך יש עוד מעגל, המעגל של עם ישראל כולו.

ובסוף יש את המעגל של כל העולם. כל אחד ואחת חי בעולם – יש לנו תפקיד "לתקן עולם במלכות שדי"¹⁶, שכל העולם יהיה מלכות של ה' יתברך.

ל סוד הוי' ליראיו שער א. הנפש פ"ד.

לא בראשית ה, ב.

לב שמות לד, ו.

לג שכינה בניהם, פ"ה.

לד לקו"ת שה"ש ד"ה "אני ישנה" וביאורו, ובכ"ד.

לה שיר השירים ה, א.

כז ויקרא יט, ג.

כח בבא מציעא עא, א.

כט תפילת 'עלינו לשבח'.

דבר, וכל עיר אחרת היא 'בת ירושלים'. לכן את המעגל של בני עירך נקביל לנצח.

המעגל השמיני, העדה-החסידות, הוא כנגד ההוד – כולנו מודים לאותו דבר, מאמינים באותה דעה.

המעגל של כל עם ישראל מכוון כנגד היסוד – "ועמך כלם צדיקים"⁷⁶. במעגל התשיעי צריכים להתייחס לכל יהודי כצדיק.

המעגל האחרון, הכי מקיף, הוא המעגל של המלכות. כמו שהזכרנו, התכלית היא "לתקן עולם במלכות שדי". צריכים להכיר שכל העולם הוא בריאה של ה', שכל מה שיש סביבי ה' ברא לכבודו, ולכן אני חי במעגל של הכל, שהוא בעצם שוב המעגל של ה', שבורא את הכל בכל רגע מחדש.

ולסיכום:

כתר-אמונה

מעגל ה'

כתר-תענוג

מעגל ה'אני' ומעגל הנישואין

חכמה ובינה

מעגל ההורים

גבורה

מעגל הקרובים

חסד

מעגל האחים

תפארת

מעגל החברים

הוד

מעגל העדה
(השותפים לדעה)

נצח

מעגל בני העיר

יסוד

מעגל כל ישראל

מלכות

מעגל כל העולם

אח ואחות. מה ההרגשה של אחים? שבאנו מאותו רחם, אנחנו באותו מעגל, ולכן אנחנו מאוחדים-מחוברים⁷⁷. אם סתם אהבה טבעית היא האהבה בין אחים, מתאים להקביל את המעגל של האחים לספירת החדס-האהבה.

המעגל החמישי הוא המעגל של קרובי המשפחה היותר רחוקים. מה השייכות שלו לגבורה? הקרובים שלי 'נפלו' לי, לא בחרתי אותם. גם את האחים שלי לא בחרתי, אבל בין אחים לא מרגישים שהם 'נפלו' לי, ובעצם אין בינינו קשר – יכול להיות שמישהו ישאל 'למה נפל לי אח כזה, מה הקשר שלנו?!', אבל זהו מצב יוצא דופן – בין אחים יש קרבה ואהבה טבעית. לעומת זאת, לגבי קרובים אחרים יש מצד אחד קירוב דעת, אבל מצד שני יתכן שאנחנו מאד שונים – יתכן שאנחנו לא באותה דעה, לאו דווקא שהיינו בוחרים אחד בשני כחברים – והקשר הוא קצת עם הכרח, בגבורה והתגברות. לדוגמה, כשעושים חתונה – את כל מעגל הקרובים חייבים להזמין (וגם שמחים שכולם באים, הגבורה היא ענף הבינה שפנימיותה שמחה – דווקא במקום התגברות האהבה יש שמחה), ואחר כך בוחרים איזה חברים גם מזמינים.

המעגל הששי – המעגל של החברים, החברות של כל אחת בבית ספר וכו' – מכוון כנגד התפארת, החברים המגוונים שיש לכל אחד. האריז"ל אמר⁷⁸ שהגאולה תלויה בדיבוק חברים. מה הכח של הדיבוק והיחוד בין החברים? כח הדעת, שהיא נשמת התפארת. המעגל השביעי הוא המעגל של בני העיר.

חז"ל אומרים "והנצח' זו ירושלים"⁷⁹ – 'העיר' סתם היא ירושלים, להיות 'ירושלמי' זהו שם

לו ראה גם כלל גדול בתורה ביאור י.

לז ראה שעה"כ דרושי ברכת השחר; שער הגלגולים הקדמות לה-לט.

לח ברכות נח, א.

"ואמונתך סביבותיך"

מתי יש "שכינה ביניהם"? כאשר האיש מגלה את ה-י שבו והאשה את ה-ה שבה, אז מאיר ביניהם שם י-ה. גם במלה "חסין" – מלה שמופיעה בתנ"ך רק כאן, ואנחנו מכירים אותה גם מתפלת "אנא בכח" ("חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך") – יש י, של האיש, ושאר האותיות, חסן, רומזות לאשה. חז"ל אומרים¹⁰ ש"חסן" היינו האשה.

כמה עולה "חסין יה" בגימטריא? [143] מספר שכבר היה לנו – מעגל. אם כן, בהשגחה פרטית, הביטוי בפסוק שוה בדיוק לנושא שלנו. אם יש לנו עשרה מעגלים, עשר פעמים מעגל עולה 1430 – מי יודעת מה שוה למספר הזה? הרבה דברים – אולי תשמעו ב'חזרה' – אבל העיקר הכל פעמים הוי'. הכל הוי' – כל המעגלים כאן הם ה', שנמצא בהכל. כמה עולה כל הביטוי, "חסין יה ואמונתך סביבותיך"? אל תחשבו כעת, תעשו את החשבון בנחת אחר כך, אבל הוא שוה "יסוד היסודות ועמוד החכמות", הביטוי בו פותח הרמב"ם את חיבורו הגדול, "היד החזקה", והוא ר"ת שם הוי' כנודע. היסוד של הכל – המעגל הראשון, שמופיע בכולם – הוא הוי' ב"ה.

סיכום

היו לנו שני דברים עיקריים: דבר ראשון, שבעת השמות של דרך. לפעמים עושים בתנועת נוער פעולות קבוצתיות – מתחלקים לקבוצות לעשות משהו, ונותנים לכל קבוצה שם. אנחנו ממליצים להתחלק לשבע קבוצות, ולקרוא להן – נתיב, שביל, דרך, מסלה, משעול, אורח ומעגל. אמרנו שמעגל הוא הדרך של המלכות. דבר שני, מנינו עשרה מעגלים בהם חי

אמרנו שעל המעגל הראשון – המעגל של ה', מעגל האמונה בה' – יש פסוק. כתוב בתהלים פט "הוי' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך"¹¹. היה צדיק גדול, הסבא קדישא מסלונים – רבי אברהם מסלונים, שחבר ספר חשוב, יסוד העבודה – שהסביר את הביטוי "ואמונתך סביבותיך" בווארט חסידי¹². נאמר באידיש – 'מיט אמונה נעמט מען דיך ארום', על ידי האמונה אני לוקח אותך סביבי. כשאני מאמין בה', "ואמונתך", אני לוקח אותו להיות "סביבותיך", להקיף אותי מסביב, להיות המעגל שלי¹³. היו חסידים – לא חסידי סלונים – שכאשר ראו בספר יסוד העבודה (שהוציאו מארון הספרים באקראי) את הווארט הזה התפעלו מאד, התהלכו בחדר אנה ואנה ואמרו שיש בו עמקות נפלאה¹⁴. לפני "ואמונתך סביבותיך" כתוב "חסין יה" – גם שייך למה שדברנו עליו. "יה" רומז למעגל של "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם".

מ תהלים פט, ט.

מא ראה חסד לאברהם (סלונים) ח"א פ"ד ענף ב – לשם ציון באמרי מנחם (אלכסנדר) כשהוא הענין בכ"ד (וראה גם יסוד העבודה ח"ב מכתב כד).

מב הכונה הפשוטה בדברי הס"ק מסלונים היא שעל ידי האמונה האדם מקיף-מסובב את ה' (שאינו נתפס בשכל), אך באמונה – הראש העליון שבכתר, "ירי שא דלא ידע ולא אתידע" – האני העצמי ביותר (שאינו מודע לעצמו כלל, דלא ידע ולא אתידע) מוקף כולו ה' מסביב. כלומר, יש כאן 'אני' בלתי ידוע, המוקף בתוך ה', המוקף בתוך 'אני' מודע (שאינו העיקר כלל) – 'אני' הפנימי בתוך המעגל של ה' וה' בתוך המעגל של ה' 'אני' החיצוני, שכאילו לקח את ה' מסביב, נמצא שה' נמצא מסביב לחלק שלו, החלק מוקף בתוך הכל, וה' תופס בחלק מהעצם וממילא בכולו (ראה כש"ט – קה"ת הוצאה שלישית – אות קיא), ש"אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה; ויש לדייק כך את "ואמונתך סביבותיך" – ולא 'ואמונת סביבותיך' או 'ואמונתך סביבותי' – שהכל הוא אתה השי"ת). מכאן נובעת ההסתפקות לגבי הקיום העצמי – האם יש 'אני' חוץ מה'. ורמז: **אני-הוי'** – **אני** עולה **נצח**, סוד "נצח ישראל יש יאק"ר" (שמואל-א, טו, כט). במילוי יודין – **אלף נון יוד יוד היו יה אלף נון יוד** – עולה הכל ג"פ (ממוצע) **יעקב (אהיה פעמים הוי')**.

מג ראה תפארת ישראל (תולדות ה"שמח ישראל" מאלכסנדר) פ"ב אות קפה.

כנגד הדעת. הזכרנו את ההורים ואת החברים בבית ספר, אבל לא דברנו על עוד משהו באמצע – המורים. יש לילד בבית הספר גם חברים וגם מורים, וגם את המורים צריך לאהוב. הדעת, אחרי ההורים בחכמה ובינה, היא מעגל המורים של האדם.

עוד נקודה פנימית, שהיתה קצת מורכבת אז לא אמרנו: הסברנו שהמלכות היא כל העולם, אבל יש גם מושג של כנסת ישראל, ביסוד, כשדברנו על המעגל של כל היהודים, הכוונה לעוד יהודי ועוד יהודי, אבל גם יש כנסת ישראל, שהיא פנימיות המלכות – "כלת משה" בלשון הקבלה. מה הכוונה? כשמדברים על המעגל של כל היהודים מתכוונים לכל היהודים שחיים בהוה, אבל כנסת ישראל כוללת גם את כל היהודים שהיו ושיהיו. מי שחי במעגל פנימיות המלכות מרגיש את הנוכחות של אברהם אבינו, של משה רבינו, וגם של מלך המשיח, אתו ממש, ברגע זה. מתוך פנימיות המלכות, כנסת ישראל, מגיעים לחיצוניות, כל העולם כולו.

כל אדם, והקבלנו אותם לעשר הספירות. חשוב לדעת את ההקבלה כדי לדעת איפה אני נמצא – אם אני עם החברות, לדעת שאני כעת במעגל של התפארת; אם אני עם האחים, לדעת שאני כעת במעגל של החסד וכו'. כשיודעים את הספירה יודעים איך להתנהג בכל מעגל.

השלמה (שבת בבקר)

אמרנו שיש עשרה מעגלים – אפילו שהזכרנו 11 – כי המעגל של הנישואין עדיין לא שייך לבנות כאן, וגם הסברנו שבעצם הוא המשך של ה'אני', וגם כדי להתאים למושג 'עשרה עיגולים' של האריז"ל. אך באמת, אפשר גם לומר יותר מעגלים. המלה **מעגל** בגימטריא 11 פעמים 13 – שני מספרים ראשוניים – 11 היינו חיצוניות הספירות (כולל כתר ודעת) ו-13 היינו הכחות הפנימיים. אפשר להגיע ל-11 וגם ל-13 מעגלים. אמרנו שהדעת היא נשמת התפארת, דיבוק חברים, אך אפשר גם להוסיף מעגל

"פחד יצחק"

כמו שכתוב "יושב בשמים ישחק"¹. בתהלים הפסוק נאמר על אומות העולם, הרשעים, אבל בעצם כל פעם כשאני פוחד ממהו אני לא בדיוק יהודי באותו זמן, כי יהודי כופר בכל עבודה זרה² שיש בעולם, ואין לו שום פחד מכלום – כולם פוחדים ממנו, "כי נפל פחד היהודים עליהם"³, כפי שנאמר בפורים.

אם כן, כשה' רואה שאני פוחד הוא צוחק עלי – ה"פחד", הקב"ה, צוחק עלי. כשאני מרגיש שצוחקים עלי כשאני פוחד – אני גם צוחק יחד עם ה', 'בא נצחק ביחד'. כך צריך להיות בפורים – שהצחוק שלנו, השעשועים וה"עד דלא ידע"⁴ שלנו, יהיו חויה משותפת, חויה שלי ושל הקב"ה, ה"פחד יצחק", ביחד.

הסתתרות ה' ב"פחד יצחק"

נאמר רמז יפה לגבי הביטוי "פחד יצחק": "פחד יצחק" שוה בדיוק 300. מה עוד שוה 300? כתוב ששם ה' עצמו, כאשר כותבים י-ה-ו-ה – שם המיוחד – באתב"ש זהו שם קדוש בפני עצמו בקבלה, שם מצפץ, ששוה בדיוק 300. כלומר, בעצם, "פחד יצחק" הוא שם קדוש בקבלה⁵.

האם יש עוד שם קדוש ששוה 300? כן, שם אלקים – השם של מדת הגבורה, של יצחק אבינו – כאשר כותבים אותו במילוי. יש כמה אפשרויות למילוי – הא, הה או הי – והמילוי הגדול, מילוי יודין (אלף למד הי יוד

"פחד יצחק" – הפשט והדרש

אנחנו בחדש אדר. החוש של חדש אדר לפי ספר יצירה⁶ הוא חוש הצחוק – מתאים כמובן לחג הפורים.

ביטוי הצחוק העיקרי בתורה נאמר ביחס ליצחק אבינו – "פחד יצחק"⁷. מה פירוש הביטוי? שה' יתברך הוא הפחד של יצחק. כלומר, יצחק אבינו מקיים את צוואת אבי הבעש"ט לבנו כשהיה ילד קטן, לפני שנפטר – 'שרוליק, אל תפחד משום דבר בעולם, רק מהקב"ה' – ולכן רק ה' הוא הפחד שלו. אין לו שום פחד אחר בעולם, הוא לא פוחד מכלום, רק מה'. זהו הפשט של "פחד יצחק".

אנחנו אוהבים לדרוש⁸ את הביטוי "פחד יצחק" בתור הוראה בעבודת ה' יתברך: אנחנו יודעים שאנשים לא בדיוק מקיימים את ההוראה שקבל הבעש"ט, לא לפחד משום דבר חוץ מה', ואנשים מפחדים מכל מיני דברים. כל פעם שפוחדים ממהו – שיש "פחד" – צריך מיד "יצחק", להפוך את הפחד לצחוק. לעתיד לבוא כל הדברים המפחידים שיש בעולם יתהפכו להיות 'צחוק אחד גדול'.

לצחוק עם ה' שצוחק עלינו

הדרוש חייב להיות קשור גם לפשט – שה' הוא הפחד של יצחק. כשה' יתברך רואה שאנחנו פוחדים ממהו הוא בעצם צוחק עלינו. ה"פחד", שהוא הקב"ה, "יצחק" עלינו,

נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. ט' אדר"ר ע"ט – כפ"ח. הקלטה ליום עיון תורת הנפש.

א פ"ה, מ"ב.

ב בראשית לא, מב.

ג לב לדעת, סוף מאמר 'פרק בעבודת ה'.

ד תהלים ב, ד.

ה מגילה יג, א.

ו אסתר ח, יז.

ז מגילה ז, ב.

ח משנת חסידים, מסכת יום ר"ה, פ"ח.

מם), שוה 300.

- אברהם הוא אהבה.

אהבה שונה מפחד - פחד הוא רק מה', לא משום דבר אחר, ואילו אהבה היא גם לה', קודם כל ה', "אברהם אהבי", אבל מי שאוהב את ה' באמת "אוהב מה שהאהוב אוהב"^א, ככה למד אותנו אדמו"ר הזקן. ה' אוהב ישראל (כמו שנאמר "אהבתי אתכם אמר הוי"י"^ב) - צריך לאהוב את כל היהודים, ובעצם צריך לאהוב את כל הנבראים שה' ברא לכבודו^ג. ברגע שיודעים שכל מה שיש בעולם הוא לכבוד ה' - אוהבים את הכל. מתוך האהבה הזו, חובקת-הכל, מתוך ה"ימינו תחבקני"^ד - נולד יצחק, עם ה"פחד יצחק" שלו. אם ברקע יש לי אהבה גדולה מאד, אהבה של אברהם אבינו, יש לי את הכח וגם את התובנה איך להפוך את הפחד ל'צחוק אחד גדול'. שה' יעזור לנו שנזכה בחדש הזה, ותמיד, לשמוח ולצחוק עם יצחק אבינו, "פחד יצחק".

אם כן, הפיכת-הסתרת שם הוי' באתב"ש, ובכלל הסתרות שם הוי' בתוך שם אלקים המלא, הן בסוד "פחד יצחק". צריך לדעת שה' מסתתר בתוך הפחד והוא עצמו צוחק על הפחד.

יצחק בן אברהם – פחד מתוך אהבה

איזה עוד ביטוי בתורה שוה "פחד יצחק"? הפרשה של יצחק בתורה היא פרשת תולדות, והיא מתחילה "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"^א. הביטוי "בן אברהם" שוה בדיוק 300, "פחד יצחק". מה אני לומד מכאן? שכדי שתהיה לי היכולת בנפש לצחוק ביחד עם ה' על הפחד שלי אני צריך להיות "בן אברהם". מצד אחד אני יצחק, אבל אותו יצחק חייב לבוא מכחו של אברהם אבינו - "בן אברהם" הכוונה שהוא תולדה של אברהם, "אברהם הוליד את יצחק". אני בא מכחו של אברהם, שהוא בדיוק ההיפך מפחד

י ישעיה מא, ח.

יא היום יום כ"ח ניסן.

יב מלאכי א, ב.

יג שערי קדושה ח"א שער ה. הנפש פ"ח.

יד שיר השירים ב, ו.

ט בראשית כה, יט.

"הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו"

כתר שם טוב אות ג

קיצור מהלך השיעור

בשיעור שלפנינו – אותו הגדיר הרב כ'חובת גברא' עבור כל אחד מהתלמידים – נלמדת האות ג בספר כתר שם טוב. **פרק א** עוסק בפירוש הראשון בדברי הבעש"ט ל"הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו", שמוגדר "ביאור על פי הלצה", וחושף את העומק שבו ביחס לדרך עבודת ה', את הקשר שלו לפירוש השני והעיקרי ו'על הדרך' גם מעמיק להסביר את הבדלי הגרסאות בין הגמרא שלפנינו לבין העין יעקב בסוגיא האמורה (דרך תשומת לב לאמוראים שנטלים חלק בסוגיא). **פרק ב** מרחיב בביאור הפירוש העיקרי, לפיו ה' מבקש שנעזוב אותו – נכיר שאי אפשר לדעתו – דווקא מתוך שמירת התורה והעמקה בחקירה, ונותן 'חוש' בסוג ידיעת ה' אליה שואפת החסידות. הפרק מסיים בעוד תוספות ב'עבודה' הפנימית הכלולה בבקשת ה', שענינה עשית דירה בתחתונים והגעה לעבודת ה' "לשמה" בתפלה ותורה.

א. לעזוב את אמונת הגנב

העדפת שמירת מצוות

מתפלה המלוה עבירה

תורה ג היא תחלת התורות המובאות מבעל התולדות יעקב יוסף:

מהבעש"ט. ביאור שמעתי בשם מורי פירוש המדרש הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו פירוש ביאור ע"פ הלצה, כי גנבא אמחותרתא רחמנא קריא, וזה שאמרו אותי עזבו, שלא לקרא אותי ולא יגנוב, ואז תורתי שמרו, וקל להבין.

עוד ביאר כי תכלית הידיעה שלא נדע, אמנם יש ב' סוגי שלא נדע, א' מיד, שאינו נכנס לחקור ולידע מאחר דאי אפשר לידע, ב' שחוקר ודורש עד שידע שא"א לידע וההפרש בין זה לזה מלה"ד, שנים שרוצים לידע

את המלך, וא' נכנס בכל חדרי המלך ונהנה מאוצרי והיכלי המלך, ואח"כ לא יוכל לידע המלך, והשני אמר, מאחר שאי אפשר לידע המלך, לא נכנס כלל לחדרי המלך ולא נדע מיד. ובזה יובן ודאי הנ"ל, אותי עזבו מלידע, שאי אפשר, מכל מקום הלוואי אותי עזבו מתוך החקירה והידיעה אחר שתורתי שמרו, ודברי פי חכם חן.

חלקה הראשון של התורה הוא פירוש המדרש "על פי הלצה", לפיה ה' אומר לגנב המתפלל אליו שיצליח בגנבתו – 'עזוב אותי, הפסק להתפלל אלי, ובמקום זאת ציית להוראותי-מצוותי בתורתי ותפסיק לגנוב!'. חלקה השני של התורה – שיוסבר בהרחבה בהמשך – הוא ביאור עמוק ויסודי בנוגע לכל עבודת ההתבוננות והעמקת הדעת באלקות,

עין בגרסת העין יעקב

והנה, המאמר "גנבא כו" לא מופיע בגרסת הגמרא שלפנינו, אלא רק בגרסת העין יעקב – המסומנת בסוגריים העגולות – בה הוא בא בהמשך לסוגיא זו:

דרש בר קפרא, איזו היא פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה? בכל דרכיך דעהו, והוא י"שר ארחתיך. אמר [רב פפי] [רבא], אפילו לדבר עבירה. [אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי].^ה

בגרסת העין יעקב שני שינויים-תוספות – בגמרא שלפנינו כתוב "אמר רבא" ובעין יעקב כתוב "אמר רב פפי", ובעין יעקב נוסף כל הקטע "אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כו" שלא מופיע בגמרא כלל, ויש לומר דהא בהא תליא, ובכך ליישב קושיא-לכאורה על פירוש הבעש"ט למימרא כאן:

בקריאה ראשונה משמע לכאורה ש"היינו דאמרי אינשי גנבא כו" בא כסיוע למימרא "בכל דרכיך דעהו... אפילו לדבר עבירה". אם כן, תופעת "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי" נתפסת כתופעה חיובית – קריאת הגנב לה' בעת הגנבה מוכיחה את קיום הוראת אותה "פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה, 'בכל דרכיך דעהו', אפילו לדבר עבירה" – היפך מפירוש הבעל שם טוב הנ"ל, כמובן! אכן, לפי גרסת העין יעקב כאן, שני בעלי המימרות הם רבי פפי ורב פפא, ברי פלוגתא בהרבה מקומות, ששניהם תלמידי רבא. אם כן, הפירוש הוא הפוך – רב פפא שמע את ה"אפילו לדבר עבירה" בשם רב פפי בר הפלוגתא שלו, לא מפי רבא רבו, והוא בא

שמטרתה להגיע ל"תכלית הידיעה שלא נדע". לכאורה, החלק הראשון עומד בפני עצמו, ואינו קשור לחלק השני, אך כאשר נעמיק ב'הלצה' הראשונה נראה את הקשר הפנימי שלה להעמקה הגדולה שבחלק השני.

אמונה בעצמות לעומת קיום הרצון

מהמאמר "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא"^ה, המובא כאן, לומדים בחסידות כלל חשוב: שלכל יהודי, בכל מצב בו הוא נמצא, יש אמונה שלמה. הוא עושה עכשיו עבירה – הוא גונב – ולמרות זאת הוא פונה לה' בתפלה שיצליח את דרכו. למרות שהוא עובר על רצון ה' – עדיין יש בלבו אמונה בה'. הגנב פונה לה' עצמו, מעל לרצון ה' האוסר לגנוב – אמונתו בה' היא בעצמותו יתברך.

על כל פנים, הוא מפרש כאן שה' אומר – 'אני יודע שאתה מאמין בי, טוב, אבל הלאי שתעזוב אותי, אל תתפלל אלי במקרה הנוכחי, אך תשמור את תורתך, תקיים את רצוני, ולא תעבור את העבירה'. הפניה אל ה' בתפלה היא אל עצמות ה' דווקא – "לדעת זה התינוק אני מתפלל"^ה. התינוק, כמו יהודי פשוט, קשור לפשיטות העצמות^ה, והדבר מתבטא בתפלה. אם כן, כשה' אומר ליהודי 'עזוב אותי, אל תתפלל אלי כעת' הוא בעצם אומר לו 'עזוב את עצמותי שמעל לרצוני', ובכך הפירוש הראשון מתקשר לפירוש הבא, העיקרי, שעלינו לעזוב את חקירת עצמותו יתברך, ולקיים "וראית את אחרי [רצוני] ופני [עצמותי] לא יראו"^ה.

נרשם (מהזכרון) על ידי הדר יוסף תם מימון. לא מוגה. שבת קדש פרשת ויחי, י"ד טבת ע"ט – כפר חב"ד.
א ברכות סג, א (ע"פ גירסת העין יעקב).
ב שו"ת הריב"ש סימן קנ"ז.
ג הוספות לכש"ט (הוצאת קה"ת) אות קנד.
ד שמות לג, כג.

ה יש כאן דוגמה יפהפיה של השלמת שמות החכמים המופיעים בסוגיא: **בר קפרא רבא רב פפי רב פפא = 1521 = 39 (טל, הוי' אחד)** ברבוב.

הרבה יותר ממה שהשגנו בתחלה, טרם בואנו ל"תכלית הידיעה שלא נדע", ודוק. עד כאן הפירוש הראשון, שלכאורה הוא ווארט בפני עצמו, אך הארכנו כיצד הוא קשור לפירוש הבא.

ב. להגיע ל"שלא נדע" דווקא מתוך הנסיון לדעת תכלית הידיעה שלא נדע

עוד ביאר כי תכלית הידיעה שלא נדע [צריך לחקור את ה' כמה שאפשר, לשאוף ל"תכלית הידיעה", ומתוך החקירה להכיר "שלא נדע" – כפי שיתבאר. כתוב "כבד אלהים הסתר דבר וכבד מלכים חקר דבר"¹, וגם ידוע ש"אילו ידעתיו הייתי"² – אם הייתי יודע אותו כבר הייתי הוא בעצמו, וכיון שאיני הוא ברור שגם איני יכול לדעתו. למרות זאת צריכה להיות ידיעה – המשפט "תכלית הידיעה שלא נדע" אומר שדווקא כן לחקור, רק שתכלית החקירה והידיעה היא ש"לא נדע"].

מאיפה המשפט "תכלית הידיעה שלא נדע"? בהערה כאן מביאים שמקורו בספר בחינת עולם, ספר פתגמים, אחר כך הוא מופיע בספר העיקרים, ספר יותר ידוע, ואחריו בש"ה. ספר בחינת עולם הוא ספר קטן שחבר רבי ידעיה הפניני. ספר העיקרים נכתב מאה שנה יותר מאוחר. הספר בחינת עולם כתוב בסגנון המזכיר את הספר מבחר הפנינים, המיוחס לרבי שלמה אבן גבירול, שכל מאמר שבו מתחיל "אמר החכם" (הרבי ר' בונים מפרשיסחא אמר שהוא לגלול החכם שחבר את מבחר הפנינים). מקובל לצטט את המאמר כלשונו כאן "תכלית הידיעה שלא

לחלוק עליו – לפי דבריך" היינו דאמרי אינשי גנבא כו", כלומר, אתה נותן מקום והצדקה לגנבים לגנוב תוך כדי קריאה לה' לעזור להם! לעומת זאת, לפי גרסת הגמרא שלפנינו, ה"אפילו לדבר עבירה" הוא דברי רבא, עליו לא יחלוק-ילעג רב פפא תלמידו, ולכן מאמרו של רב פפא לא מופיע בגמרא כלל, ודוק היטב (וכוונת רבא "אפילו לדבר עבירה" היא כפירוש רש"י בגמרא, "תן לב אם צורך מצוה הוא כגון אליהו בהר הכרמל עבור עליה", לא בנוגע לעבירה גרידא כמו גנבה!).

סדר העבודה

נדייק עוד בדברי הבעל שם טוב "הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו... שלא לקרוא אותי ולא לגנוב, ואז תורתי שמרו": על פי פשט, הייתי חושב שקודם מחליטים לא לעבור את העבירה ואז, ממילא, אין מקום לקרוא אל ה'. אך מדויק דברי הבעש"ט משמע שהסדר הוא הפוך – מחליטים שלא לקרוא אל ה' וממילא לא גונבים ושומרים את התורה! כלומר, החידוש הוא שקודם צריך 'לרדת מהעץ הגבוה' לקרוא-לסמוך על ה' (למעלה מטעם ודעת של התורה) ואז 'נופלים' על רצון ה' בקיום התורה והמצוות.

גם כאן הדברים מתקשרים לפירוש השני העיקרי של "הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו", ש"תכלית הידיעה" היא "שלא נדע" – ש'נרד' מהחתייה (על דרך גנב הבא במחתרת) לדעת את ה' ונסתפק בידיעת המתרחש בארמונו של מלך, דהיינו גילוי רצון המלך, "תורתי שמרו". מכאן גם רמז שעל ידי קיום "תכלית הידיעה שלא נדע" – 'עזיבת' ה' – מוסיפים דעת באוצרות ה', תורתו (הנגלה והנסתר),

1 משלי כה, ב.

2 ספר העיקרים מאמר ב ספ"ל.

1 וראה עוד בענין במאמרנו "בכל דרכיך דעהו" בספר תשובת השנה.

שני סוגי "שלא נדע"

אמנם יש ב' סוגי שלא נדע, א' מיד, שאינו נכנס לחקור ולידע מאחר דאי אפשר לידע, ב' שחוקר ודורש עד שידע שא"א לידע וההפרש בין זה לזה מלה"ד [משל למה הדבר דומה?], [ל] שנים שרוצים לידע את המלך, וא' נכנס בכל חדרי המלך ונהנה מאוצרי והיכלי המלך, ואח"כ לא יוכל לידע המלך, והשני אמר, מאחר שאי אפשר לידע המלך, לא נכנס כלל לחדרי המלך ולא נדע מיד

אומר הבעש"ט שיש לנו שני סוגי 'שלא נדע' ניקים: אחד אומר שכיון שאי אפשר להגיע לידעה הוא מתיימש מראש, לא עושה כלום, ואחד שאף על פי כן חוקר, מסתובב בכל ארמון המלך ומכיר אותו היטב, עד שבסוף מסיק שאת המלך עצמו אי אפשר לדעת.

בעבודת ה', הראשון הוגה בתורה, ובפרט בפנימיות התורה, מתוך ההבנה שה' רוצה שנכיר את הארמון שלו, ושעל ידי חקירת ה'סביב' לו (העולמות שהוא ברא והחוקים שהוא קבע) נקבל בכל זאת קצת 'חוש' בו עצמו.

ידיעת השלילה החסידית

הכוונה כאן אינה ל"ידיעת השלילה" של הרמב"ם - הידיעה שה' לא חכם כמו שאני מכיר חכמה, לא נבון כמו שאני מכיר בינה וכו' - אלא יותר על דרך המבואר בתניא" שמי שרואה ומתבונן איך כל השרים מתבטלים למלך, וצבא השמים לך משתחווים"^ט, מקבל קצת חוש מיהו המלך עצמו. באמת, זו מדרגה ממוצעת בין ידיעת השלילה לידיעת החיוב

נדע", אבל מצאנו גם בצורה יותר מפורשת, "תכלית הידיעה שנדע שלא נדע", ועוד מצאנו "תכלית הידיעה שלא נדעהו"^ט או "שלא אדעך", ועוד.

למה צריך כל כך לחקור? הזהר' אומר שה' ברא את העולם "בגין דישתמודעון ליה", קשור להפסדת ויחי (שקראנו היום), צוואת דוד לשלמה בנו, עליה נוסף בדברי הימים הפסוק: "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה"^ט.

רבי נחמן אומר^ט שכל פעם צריך להגיע למדרגה גבוהה יותר של תכלית הידיעה שלא נדע. לשם כך צריך ליגע תמיד לדעת יותר, כדי לדעת יותר ויותר שאי אפשר לדעת יותר! ויש לומר שהוא בסוד "והחיות רצוא ושוב"^ט, "ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה"^ט, וכמבואר לעיל שעל ידי ה'נפילה' מהחתייה לדעת את ה' מוסיפים דעת באוצרות ה' וממילא מגיעים לדרגה יותר גבוהה של "שלא נדע", וכך תמיד, "שבע יפול צדיק וקם"^ט. ויש לפרש "שבע יפול צדיק וקם" - לאחר שהוא "שבע" מכל מה שאפשר לדעת, בסוד "צדיק אכל [חוקר] לשבע נפשו"^ט, "ואכלת ושבעת וברכת [ברכת הוי" בקדושה, העזיבה מלדעת את עצמות ה']", אז "יפול צדיק וקם" - יעלה לדרגה גבוהה יותר של שלא נדע, ושוב "שבע יפול צדיק וקם", וכך הלאה לעולם ועד.

ט "תכלית הידיעה שלא נדעהו" = 1430 = הכל פעמים הוי' וכו'.

י זהר ח"ב מב, ב.

יא דהיא"א כח, ט. "נפש חפצה" = תריג, "הוי' אלהי ישראל", כללות מצות התורה. "ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה" = 1118 = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".

יב שיחות הר"ן ג.

יג יחזקאל, יד.

יד בראשית, יב, ט.

טו משלי כד, טז.

טז שם ג, כה.

יז פרק מב בהגהה.

יח נחמיה ט, ו.

מלידע, שאי אפשר, מכל מקום הלואי אותי עזבו מתוך החקירה והידיעה אחר שתורתני שמרו, ודברי פי חכם חן.

אם כן, "הלואי אותי עזבו ותורתני שמרו" מתפרש כאן כעזיבת ידיעת החיוב, תוך כדי שחוקרים עוד ועוד בתוך התורה – חקירה שעל ידה מקבלים יותר ויותר חוש באלקות.

[עוזבים תוך כדי הלימוד או רק אחרי? מהכתוב כאן נשמע שאחרי שהאדם מסיים לחקור את הכל הוא מתייאש!]

באמת התורה היא אין סופית, "ארכה מארץ מדה ורחבה מני ים"³⁰, ולכן אין שלב בו אני אומר 'זהו סיימתי ללמוד'. אכן שתי הדמויות שהוא מתאר כאן 'מתייאשות' בשלב מסוים – הראשון 'הולך הביתה' רק אחרי שסיים ללמוד, והשני מתייאש עוד לפני שמתחיל.

הראשון, שכן מנסה לדעת, נכנס להיכל המלך, לומד עוד ועוד, וכשהוא מספיק את הכל הוא מפסיק לרגע ללמוד תוך כדי הרגשת "איני יודע כלום" (הארה מגילוי שער ה-ג של הבינה, כמו שמסביר רבי נחמן³¹). אך כש'מתעורר' מההשתוממות-התבטלות שלו הוא ממשיך לחקור במה שהורשה לו (כנ"ל בשם רבי נחמן שכל פעם צריך להגיע למדרגה יותר נעלית של "שלא נדע"), הכל בסוד שנת היובל (שנת החמשים, שער ה-ג) שמפסיק בין מט ל-מט שנים של עליה בקדש בסדר והדרגה.

בעצם יש פה "רצוא ושוב" תמידי של עצם הנפש (כנ"ל) – יש בחסידות הרבה ביאורים על הרצוא ושוב של עצם הנפש – "הרצוא" הוא לדעת את ה', וה"שוב" הוא ההכרה שלא אצליח אף פעם לדעת אותו ממש כי הוא אין סופי ו"אין כיוצא בו" (אין שום דבר בעולם

– שעל ידי שאני רואה את השרים של המלך משתחווים לו, אני חש מיהו המלך. בביאורו של רבי הלל (המובא בשלמות לקמן) הוא אמנם משתמש בביטוי "ידיעה בדרך שלילה", אך כוונתו רק לאפוקי מידיעה ממש דרך חיוב, אבל אין זו ידיעת השלילה של הרמב"ם, אלא ידיעת השלילה של החסידות, שהיא ממוצע בין ידיעת החיוב וידיעת השלילה של החקירה, שעל כן כותב רבי הלל שהיא "הרגשה ממש כו"³² (ומסביר באריכות את היותה נושאת הפכים של ידיעה ואי-ידיעה בעצמותו יתברך כאחד, היינו בחינת ממוצע, לא כדעת הפילוסופים כו', ודוק).

איפה יש קצת דוגמה לכך בתנ"ך? בסיפור מלכת שבא. השמועה על המלך שלמה וחכמתו בעודה בארצה הניעה אותה לבוא לבקר אותו (תרתי משמע) ולנסותו בחידות. כשהיא הגיעה אליו כתוב שהתפעלותה הרבה לא היתה רק מכך שפתר לה את כל חידותיה וכו', אלא מכל מה שראתה בארמונו, סדר משרתיו, מאכלו וכו'. כלומר, מתוך הנהגתו היא באה להכרה מי הוא (וגם את חכמתו הרמה הכירה יותר לעומק), עד שבסוף היא ברכה את ה' ששם אותו "מלך לעשות משפט וצדקה"³³. ההתפעלות שלה הגיעה עד כדי "ולא היה בה עוד רוח"³⁴ בגימטריא משיח – התנוצצה בה ניצוץ מרוחו של משיח, שמרחת על פני המים³⁵, חכמת שלמה, ועל כן חפצה ששלמה יבוא אליה, כמבואר באר"³⁶.

לא מפסיקים ללמוד

ובזה יובן ודאי הנ"ל, אותי עזבו

טו מלכים א, י, ט.

כ שם פסוק ה. דהיי"ב ט, ד.

כא בראשית רבה ח, א.

כב ורמז: "ולא היה בה עוד רוח" רוס"ת = אשה, אמ"ת = בן, וד"ל.

כג איוב יא, ט.

כד לקוטי הלכות ספיה"ע א (ובכ"ד).

בניחותא²⁷ (ואז נזכה לכך לא רק מאחורי דלת עולה אלא בראש כל חוצות).

לעזוב את ה' ולעזור לו לעשות דירה בתחתונים

איך עוד אפשר לפרש "אותי עזבו"? נוסף פירוש שלא מופיע כאן: אפשר לפרש "אותי עזבו" במובן של עזרה, כמו "עזב תעזב עמו"²⁸ – 'הלואי אותי עזרו'. איזו עזרה ה' צריך מאתנו? לעשות לו פה דירה בתחתונים, לעזור לו לממש את תאוותו לשכון בתחתונים. את ה' שנמצא 'שמה' – שאין לנו סיכוי להשיגו – אנחנו עוזבים, ועל ידי התורה והמצוות אנחנו עוזרים לו לשכון פה אתנו. ה' עצמו לא רוצה להיות למעלה ('שמה', "אם אסק שמים שם אתה"²⁹), הוא רוצה להיות פה, אתנו בחדר, הוא רוצה להיות אתנו ועל ידי שאנחנו מקיימים תורה ומצוות אנחנו מביאים אותו לפה (פירוש העולה בקנה אחד עם ביאור רבי הלל המודפס לקמן, עיי"ש).

[אפשר לומר שכך אמר הרבי לחסידים – אל תשארו אתי כאן ב-770, צאו להיות שליחים בכל העולם.] נכון. 'אתי כאן ב-770' אומר בעצם להשאיר את הרבי 'שמה', "שם אתה", במקום בו אי אפשר להתאחד עם הרבי ולדעת אותו. רק כאשר יוצאים לשליחות מביאים את הרבי ממש לשכון כבוד בכל אתר ואתר בעולם ושם יודעים את הרבי (כפירוש אדה"ז בתניא פרק נ"א) רץ לבך שוב לאחד, עיי"ש).

"תורתי שמרו" – עבודה שלא לשמה
מה מקור מאמר חז"ל "הלואי אותי

שיכול לשמש 'אחיזה' כל שהיא לדעת אותו). אך זאת נחמתי, לעסוק ולהתעמק עוד ועוד ב"תורת ה' תמימה"³⁰ (שנשארת תמיד תמימה, שעוד לא נגעתי בה, כפירוש הבעל שם טוב הידוע³¹) תוך כדי הכרה (המתעמקת ומתעצמת מדי יום ביום) שהתורה וה' כולא חד.

[הרמב"ם אומר³² שבימות המשיח יתקיים "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"³³, "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את הוי', כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"³⁴ – זהו רק ענין של חכמה!]

כתוב³⁵ שכאשר ה' התגלה למשה רבינו הוא ראה רק את אחורי ה', "וראית את אחרי ופני לא יראו", "כי לא יראני האדם וחי"³⁶, אבל בשעה שמשה רבינו נפטר הוא זכה לגילוי הפנים, גילוי שער ה-ג, לו נזכה כולנו לעתיד לבוא. כמו שהרבי נהג לאחל בסיום שיחות, "שנזכה לעלות עם המשיח לעיר הקדש, להר הקדש, לבית המקדש ולקדש הקדשים, ולרקוד שם עם השכינה" – קדש הקדשים הוא בחינת שער ה-ג. כלומר, כשיבוא משיח נזכה למה שמשה רבינו זכה רק בהסתלקותו. בנוסף, כנראה שלעתיד לבוא נהיה כולנו כמו הרבי הרש"ב, שאמר שכאשר הוא יושב מאחורי דלת נעולה ולומד לקוטי תורה מתקיים בו "ידעתי – הייתי",

כה תהלים יט, ח.

כו הוספות לכש"ט (קה"ת) מו.

כז הלכות תשובה פ"ט ה"ב; הלכות מלכים פי"ב ה"ה.

כח ישעיה יא, ט.

כט ירמיה לא, לג.

ל לקו"ת וסה"ל ואתחנן (ג, כו) – הובא בשל"ה תושב"כ ואתחנן (שפס"א) בשם הרח"ו. ש"ך עה"ת וזאת הברכה לד, א. ובשם המגיד – בלקו"ת במדבר יב, א; אוה"ת וזאת הברכה עמ' ב'קסג.

לא שם שם, כ.

לב ראה סה"ש תש"ג עמ' סה; סה"ש הש"ת עמ' לד; סה"מ מלוקט ח"ב עמ' יב. וראה גם בספר פנים אל פנים בביאור לפ"ד.

לג שמות כג, ה.

לד תהלים קלט, ח.

ואת לימוד התורה שלא לשמה, "שמתוך שלא לשמה בא לשמה"¹⁷.

"רצוא ושוב" בתורה ותפלה

הנהגה, בעבודת השי"ת יש שני 'קווי' עבודה, קו העולה מלמטה למעלה, עבודת התפלה (ובזמן שבית המקדש קיים, עבודת הקרבנות) שהיא אל העצמות ממש (כנ"ל בפירוש הראשון של הבעל שם טוב ל"הלואי כו"), וקו היורד מלמעלה למטה, עבודת לימוד התורה וקיום המצוות, שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹⁸ והלימוד לשמה הוא על מנת לעשות דווקא. אם כן, יש כאן "רצוא ושוב", דופק החיים התמידי של עצם הנשמה כנ"ל.

ממילא אפשר לפרש ש"אתי עזבו" היינו מלהתפלל אלי בזמן הקבוע ללימוד תורה, שהרי "זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד"¹⁹, ושעל ידי לימוד התורה כדבעי יבוא ל"לשמה" האמת, להתפלל (לשון דבקות, כמו "התופל כלי חרס"²⁰) אל העצמות ממש ביתר שאת ויתר עז מעומקא דלבא, ודוק. והיינו העבודה התמידית לעשות מתפלה תורה ולעשות מתורה תפלה, כמבואר באריכות במ"א.

נספח: ביאור רבי הלל מפאריטש

במהדורה קודמת של כתר שם טוב בהוצאת קה"ת היו ביאורים של ר' הלל מפאריטש על האותיות ג ו-ה, אך במהדורות החדשות משום מה השמיטו אותם (ומאד חבל על כך). במהדורה הקודמת הביאורים מופיעים תחת הכותרת ש"נמצא ביאור.. ואולי הוא מהרה"ק ר' הלל מפאריטש", אך

לו פסחים נב, ב ובכ"ד (וראה באורך וברובי ביאורים בספרנו חתן עם הכלה).
לז עפ"י קידושין מ, ב.
לח שבת י, א.
לט כלים פ"ג מ"ה. ראה תו"א עט, ד (ובכ"ד).

עזבו וכו"? הפסוק בירמיהו "אתי עזבו ואת תורת לא שמרו"²¹, עליו שואלים חז"ל: אם "אתי עזבו" ודאי ש"תורת לא שמרו", ומדוע הפסוק מוסיף את הסיימת המיותרת-לכאורה?! לכן מסבירים חז"ל שכוונת הנביא לומר בשם ה' "הלואי אותי עזבו אבל 'תורת שמרו'" (אך בפועל התקיים "אתי עזבו" ועם זאת "ותורת לא שמרו"). וזה לשון חז"ל כפי שמובא בילקוט שמעוני (מקורו מהירושלמי):
ר' הונא ור' ירמיה ור' חייא בר אבא כתיב ואותי עזבו שמא תורת שמרו, הלואי אותי עזבו ותורת שמרו. שאילו תורת שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה היתה מחזירין אצלי. רב הונא אמר למוד תורה אפילו שלא לשמה שכיון שאתה מתעסק בה אתה חוזר ועושה אותה לשמה.

יוצא, מפשט דברי חז"ל, ש"אתי עזבו" היינו שעזבו את העבודה ואת לימוד התורה לשמה (בפשט הפסוק היינו שעזבו את ה' לעבוד אלהים אחרים, נמצאנו למדים שכאשר האדם עובד שלא לשמה הדבר נחשב בדקות כאילו עובד אלהים אחרים, שהרי כל 'פניה' מהעבודה הרצויה לשמה הופכת את העבודה למעין פולחן עצמי ר"ל, ודוק), ובכל זאת "ואת תורת שמרו", היינו ששמרו את העבודה

לה ירמיה טז, יא. והנה, לשון "אתי עזבו" מופיע פעמיים בספר ירמיהו – הפעם הראשונה היא "אתי עזבו מקור מים חיים" (ב, ג) והפעם השנייה היא "ואתי עזבו ואת תורת לא שמרו". "אתי עזבו מקור מים חיים" = 1000 (סוד אלף אורות שקבל משה רבינו במתן תורה, שרש נשמת ישראל בעל שם טוב כנודע), לפי החלוקה של לויטן ("אתי עזבו", 496, מספר משוכלל, ששווה לכל מחלקיו) ו"לויט חן" ("מקור מים חיים", 504, חיבור 220 ו-284, זוג מספרים ידידותיים, שמחלקי האחד שווים לשני, שהם "לויט חן", לשון "כמעט איש ולויט", בעוד הלויטן עומד בפני עצמו, ודוק) כנודע. "ואת תורת לא שמרו" = 2000 (סוד ה-ב רבתי של "בראשית ברא אלהים", פתיחת התורה, שעלינו לשמור ועל ידה להתברך בכל הברכות בגשמיות וברוחניות, ב לשון ברכה, כמבואר בחז"ל, "ברכות לראש צדיק", לאותו צדיק ששומר את התורה מראש ועד סוף), יחס של "שלם וחצי"!

מתגלה מן ההעלם ומאיר בנש"י הגילוי וכמבוא' דלמחתב"כ כ"א כאשר תפיסא בתומ"צ. אך עכשיו הגילוי הוא בבחי' מקיף המשכת קדושה בלבד ולעתיד יתגלה בבחי' ידיעה והשגה ממש עד שכל א' יראה באצבעו הנה אלקינו זה כו' אך אעפ"י שהמהות והעצמו' נתפס וא"כ כל עצמו' נתפס כי כל עצם בלתי מתחלק מ"מ הוא כאלו מובדל כי אצלו יתב' שני הפכים בנושא א' נתפס ובלתי נתפס כאחד ולאפוקי מדעת הפילוסופים שאמרו לנמנעות טבע קיים כו'. וזהו אחרי שתורת' שמרו שנתפס המהות והעצמות בנשמתן אז בא אח"כ לבחי' ההרגשה מבחי' למחתב"כ דזהו ידיעה שא"א לידע ונק' ידיעה בדרך שלילה ונק' אותי עצבו דעת והרגשה שא"א לידע. וזהו אם אין חכ' אין יראה כי חכ' הוא בחי' תורה והוא בחי' התגלות איהו תפיס כו' ועי"ז בא ליראה פנימי' וביטול המהות מכל וכל מצד ההרגשה דלמחתב"כ וכן ע"י שמירת המ"ע ול"ת בא ליראה זאת כמ"ש ויצונו כו'. ואפ"ל שזהו"ע פנימי' אבא וההרגשה שא"א לידע הוא פנימי' עתיק מגיע בבחי' לית מאן דתפיס בי' כו' וד"ל.

ברור לכל מי שמכיר את הסגנון של ר' הלל ושיטתו שזה שלו:

בשם הבעש"ט ז"ל נ"ע. הלואי אותי עצבו ואת תורת' שמרו, וביאר כי תכלית הידיעה שלא נדע אך יש בזה שני סוגים, הא' שאינו נכנס לחקור ולידע, ב' שחוקר ודורש עד שיודע שא"א לידע [ונק' ידיעה בדרך שלילה שהוא הרגשה ממש איך מגיע בבחי' לית מאן דתפיס בי' כו']. אך הלואי תהי' העזיבה זאת מתוך הידיעה והחקירה אחר שתורת' שמרו [כי ע"י שמירת התוה"מ במ"ע ומל"ת ממשיך מהו"ע ממש שיתגלה בנש"י, כי איהו תפיס בכולהו עלמין דהיינו שמו"ע ממש נתפס בעולמות בהעלם וזהו בחי' סובב כי הגם שעצם מהות העולמות הוא המשכת זיו והארה לבד וזהו בחי' ממכ"ע, אך כח הממשיך ממדריגה למדריגה ברבוי מדריגות דהשתל' העולמות הוא כח העצמי' ממש [כמבואר במ"א בענין ההפרש בין קבלת ראשונים לקבלת האריז"ל והבעש"ט והמגיד נ"ע] אך הוא בהעלם וע"י שמירת התומ"צ

עומק האמונה במשה

מעין גנים - נקודה חסידית' בפרשת כי תשא

משה רבינו מול עגל הזהב הו'י א-להי ישראל

שלוש פעמים בפרשה מוזכר ה', ובאופן סמוי מדובר בכנוי למשה רבינו עצמו: אחר חטא העגל אומר משה "מי להו'י אלי... כה אמר הו'י א-להי ישראל שימו איש חרבו על ירכו והרגו איש את אחיו...". בתנא דבי אליהו¹ נאמר:

מעיד אני עלי שמים וארץ שלא אמר הקב"ה למשה לעמוד בשער המזחנה ולומר "מי להו'י אלי" ולשום איש את חרבו על ירכו ולהרוג איש את אחיו ורעהו וקרובו, והוא אמר "כה אמר הו'י א-להי ישראל וגו'!! אלא שהיה משה דן בעצמו ואמר בלבו, אם אני אומר לישראל "הרגו איש את אחיו ורעהו וקרובו" יהיו ישראל דנין [קל וחומר] ויאמרו לי: לא כך למדתנו רבינו, סנהדרין שהרגו נפש א' מישראל פעם אחד בשבוע נקראת מחבלנית? מפני מה אתה הורג ג' אלפים ביום אחד? לפיכך תלה בכבוד של מעלה ואמר "כה אמר הו'י א-להי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וגו'".

כלומר, ציווי "הו'י א-להי ישראל" הוא בעצם ציווי של משה רבינו. כמובן, לא מדובר בציווי 'לא תורני' - משה לא הורג אנשים מדעתו - אלא ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"² ובו מתגלה "הו'י א-להי ישראל". ורמז מופלא: "הו'י א-להי ישראל" עולה **משה רבינו** (וכן הוא עולה **תריג**, לרמז שגם

עומק פרשת כי תשא הוא ההתמודדות בין משה רבינו - המביא את ה' אל העם ומיצג אותו בפניהם - לבין העגל, אותו מנסים העם ליצור כתחליף כאשר הם חשים ש"זה משה האיש לא ידענו מה היה לו"³. כך, בפשטות, יש בחטא העגל כפירה במשה רבינו יותר ממה שיש בו כפירה במלכות ה' או עבודה זרה⁴. ליתר דיוק, חטא העגל מגלה שתפיסה לא נכונה של העם את משה רבינו ותפקידו הולידה בשעת משבר את חטא העגל.

העמקה בדבר דורשת עיון במשמעות דמות הצדיק, משה רבינו, תוך דגש על התגלותה בפרשתנו. לכאורה, ניתן לחשוב שחטא העגל מוכיח שתאווה לממש ולהגשים את ה', חיפוש דמות אלקית במציאות וחיות "ו'יאמינו בהו'י ובמשה עבדו"⁵ (שלכאורה משווה עבד לקונו) הם בעיות המתדרדרות עד לחטא העגל.

אכן עיון בפרשתנו מגלה כי דווקא בה מודגש - כמה פעמים, באופן יוצא דופן - כי משה עבד ה' הוא מימוש ה' בעולם⁶. לכן ברור שעומק העימות בפרשה הוא בין התפיסה הנכונה של צדיק האמת, משה רבינו, כממוצע מחבר בין ה' וישראל - המביא את דבר ה' לעם ומגלה את האלקות לעיניהם - לבין תפיסה מעוותת של ממוצע כזה, המביאה לעבודת עגל הזהב.

א שמות לב, א-כג.

ב וראה באורך רמב"ן לשמות לב, א.

ג שמות יד, לא.

ד ועד לביטוי החריף בחסידות, "עצמות ומהות כפי שהלביש עצמו בתוך גוף". ראה שיחת אחש"פ תש"י, וביאורה באריכות בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם".

ה פ"ד.

ו ע"פ זהר ח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א; שמות רבה ג, טו; ויקרא רבה ג, כ; מכילתא שמות יח, יט.

ז של"ה תשבע"פ מסכת שבועות, מעלה ה - "מעלת הסרסור הוא משה רבינו" (קצז, ב); זרע קדש ואתחנן, ד"ה "וי"ל... שיש סוד העיבור".

בפן זה התורה היא כעין ממוצע מפסיק בין ה' כפי שהוא לעצמו לבין עולמו, אך דווקא דרך ההפסק מתבצע תרגום המאפשר להכניס את דבר ה' לעולם. הפן הנסתר בתורה הוא רזי התורה, שלא פונים לעולם בשפתו אלא מתארים את האלקות בשפתה שלה – למרות שסודות אלו לא נתפסים לגמרי במח האדם, הם יוצרים אצלו תחושת הפלאה עמוקה ביחס לה' וגורמים לו להתבטל אליו לחלוטין. בכך התורה היא ממוצע המחבר ומביא את האלקות עצמה לעולם כך שישראל יוכלו להבטל אליה¹.

ובסגנון נוסף: בפן הגלוי מודגש לימוד תורה, כשהלומד לא מתימר לחוש בה' וברצונו העצמי – שלעתים, במקרים בהם נדרשת "הוראת שעה", לא כתוב בתורה הגלויה – ואילו בפן הנסתר הדגש הוא על קשר לה' כפי שהוא לעצמו, כשהלומד יכול לזהות רצון סמוי מהפן הנגלה בתורה ולחוש בו 'מדעתו'. הדבר מתבטא כבר בהופעה הראשונה של משה כ"הוי' א-להי ישראל", כשמשה פועל בהשראה אלקית שמעל לתורה הגלויה ומורה מדעתו – ו"שכינה מדברת מתוך גרונו" – הוראה שנראית מופרכת לפי כללי התורה הנגלית הרגילים.

נראה שתפיסת הפן של הממוצע המפסיק (הקדוש) במשה ובתורתו היא שהביאה בסופו של דבר לחטא העגל. ראית התורה רק מהפן החיצוני-האנושי, בו עובר אור ה' דרך הפסק ותרגום, עלול להביא להפסק מוחלט – ליחס רק ליצוג 'מציאותי' של ה' וריחוק מה' עצמו.

הוראה זו, מדעת משה, היא אלקית ככל **תריג** מצוות התורה!)

בעקבות החטא נטה משה את אהלו מחוץ למחנה – "והיה כל מבקש הוי' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה"² – ופרשו כי "מבקש הוי'" הוא "מבקש משה"³. הבטוי "הוי' א-להי ישראל", החוזר רק שלש פעמים בתורה, מופיע פעם נוספת בפרשה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדן הוי' א-להי ישראל", פסוק שנדרש בזהר על גלגולו העיקרי של משה: "מאן 'פני האדן'? דא רבי שמעון בר יוחאי"⁴. דרשה זו, פנימיות דרשת חז"ל ש"חייב אדם להקביל פני רבו ברגל"⁵, מובנת היטב בשל האור האלקי הקורן מ"פני משה", כמתואר בפרשתנו.

פנימיות וחיצוניות התורה

מהו ההבדל המהותי בין ראית משה כמיצג ה' בעולם וקרוי בשמו, לבין יחס כזה לעגל? או, נכון יותר, מהו ההבדל בין תפיסה נכונה של משה כממוצע המחבר את ה' לעולם לבין תפיסה – דומה אך שגויה – הגורמת לחטא העגל? על ההבדל המהותי נעמוד מתוך עיון בתפקיד משה ותורתו בהבאת ה' לעולם:

בכלל, תפקיד משה ותורתו הוא חיבור בין ה' לעולם כך שהעולם (וישראל בפרט) יחוו את ה' במציאות. בכל התורה ה' נותן את עצמו⁶, אך בפרטות יש בכך שני ממדים: הפן הגלוי בתורה הוא הלכות מעשיות – 'תרגום' רצון ה' למציאות המוכרת, לשפת העולם.

ח שמות לג, ז.

ט רבנו בחיי עה"פ: "מכאן שנקרא משה בשם המיוחד", וזו דרך רש"י בפירושו עה"פ.

י שמות לד, כג.

יא זהר ח"ב לח, א.

יב ר"ה טז, ב.

יג שבת קה, א: "אנא נפשי כתבית יהיבית" (אני את עצמי כתבתי ונתתי).

יד שני פנים אלו בתורה הם שני סגנונות נבואה – נבואת "כה אמר ה'", בה התנבאו כל הנביאים, ונבואת "זה הדבר", שנוספת אצל משה רבינו. בנבואת "כה" מופיע דבר ה' בתרגום ללשון העולם, ולכן היא מסר הדומה בלבד למסר האלקי הטהור, המופשט ממושגי העולם. לעומת זאת, נבואת "זה" היא מסר אלקי טהור, ללא הפסקה ותרגום למושגי העולם, ומשה מתנבא כך בהיותו מזדהה עם ה' ועם הדבור האלקי הטהור.

"אנא סימנא בעלמא"

החיצונית ולגלות בעצמם את ה', כבמשה. למעבר מתפיסה משה בחיצוניות (תוך מיקוד בדמותו, או בתחליפיה) לתפיסתו בפנימיות (בבטולו חסר הציור, שקיים בכל יהודי) דרוש תהליך, המתחולל בשלשת גילויי משה כ"הוי' א-להי ישראל" אחר חטא העגל שהוזכרו לעיל. שלשת השלבים מכוונים, כבכל תהליך מתקוק, להכנעה-הבדלה-המתקה":

בשלב הראשון מתגלות פני ה' במשה כבאות להכניע את ישותם החיצונית של ישראל – לעשות דין באלו המעזים לתת 'ציור' לגילוי ה' בעולם (ובדקות, במי שרואה את עיקר דמות ה' בחיצוניות התורה); בשלב השני מתגלות פני ה' במשה היוצא אל מחוץ למחנה ונבדל ממציאות העם, וכל מבקש ה' מוזמן להבדל מהקיום במחנה האנושי; בשלב השלישי מאיר ה' מפני משה ל"כל זכורך", שוכן בתוכם וממתיק את מציאותם – מתברר שאין הדבר מיוחד למשה לבדו, אלא לכל צדיקי האמת ומהם לכל ישראל, "ועמך כלם צדיקים"¹⁰. כפי שאמר רשב"י על עצמו "אנא סימנא בעלמא"¹¹ – אני סימן בעולם לכל יהודי כיצד לגלות את עצמות ה' (ה"חלק אלו-ה ממעל ממש"¹²) שבקרבו.

בעומק יותר, גם בתפיסת ממוצע מחבר שלא חודר לגמרי לעולם האדם יש חסרון, שתרם גם הוא לחטא העגל. ונסביר:

יש הבדל פנימי בין שני סוגי חבור ה' לעולם: בנגלה שבתורה יש ממשות למשה ולעולם של שומעיו, הכל נאמר בשפת העולם והעם יכול לשמוע בלי להתבטל ולצאת מקיומו בעולם¹³. בפנימיות מודגש הבטול בפני ה', משה בטל וכשישראל מתחברים לאורו הפנימי הם בטלים עמו באלקות. אם ישראל לא תופסים את משה כראוי – לא חשים שפנימיות התורה דורשת את בטול האנושי בפני ה' (הגורם לגילוי ה' באדם) – אזי כשנעלם ה'ציור' החיצוני של משה בבטול לה' אין הם אווזים בו ועולים עמו, אלא מחפשים לו תחליף בעולמם.

העם חש שה' מאיר במשה, אך חשב שהגילוי שייך לחיצוניות דמותו של משה – ולכן שייך למשה בלבד, ולא לכל יהודי (שדמותו אחרת, שהרי "לא קם... כמשה"¹⁴). לו ידעו ישראל שגילוי ה' במשה מופשט מכל ציור, היה מובן להם שהעלמות דמותו החיצונית של משה מגלה בו פן עליון – את היותו ממוצע מחבר המאפשר גם להם לפשוט את דמותם

טו מסיבה זו בקשו ישראל ממה שיעמוד בין ה' וביניהם ו'יתרגם' את דבר ה' – "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות" (שמות כ, טז) – בעוד שכששמעו מפי ה' פרחו נשמתם לעוצם הבטול באור ה'.

טז דברים לד, י.

יז כש"ט (קה"ת) אות כח.

יח ישעיה ס, כא.

יט זחר ח"א רכה, א.

כ תניא פ"ב.

טעם מצוה – שמן המשחה

משה¹, והכהנים שהיו משם ואילך התמנו רק על ידי הבגדים, 'מרובה בגדים'². במדרשים נאמר ששמן המשחה יתגלה מחדש' ושמלך המשיח ימשח בו³ (והאחרונים דנו האם לפי הלכה יש צורך למשוח את המשיח⁴).

ובגרמא "נסים הרבה נעשו בו מתחלתו ועד סופו. תחלתו לא היה אלא י"ב לוג [כמו שנאמר "ושמן זית הין" דהיינו י"ב לוג, וגם לאחר הכנתו נותר י"ב לוג כמבואר שם] ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם', זה בגימטריא י"ב לוגין הויין"⁵, ויש מפרשים שהדרשה נסמכת גם על הלשון "לוי" – "כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם" (וכן נרמזת הנצחיות בכפילות "קדש הוא [בהווה]... קדש יהיה [בעתיד]").

שמן וקטרת – קדש וטהור

מבואר⁶ ששמן המשחה שייך לספירת

"ואתה קח לך בְּשָׂמִים ראש... וְעִשְׂתָּ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ... שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יְהִיָּה. וּמִשְׁחַתָּהּ בּוֹ אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת... וְאֶת אֹהֶרֶן וְאֶת בְּנָיו תִּמְשָׁח וְקִדְשָׁתָם לְכַהֵן לִי. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יְהִיָּה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. עַל בֶּשֶׂר אֲדָם לֹא יִסָּךְ וּבִמְתַכְּנֹתוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמֹהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם. אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיִי"⁷. לפי הרמב"ם, יש כאן שלש מצוות במניין תרי"ג: א. לעשות שמן המשחה. ב. שלא לעשות כמוהו. ג. שלא לסוך ממנו" (לשון הרמב"ם במניין הקצר בתחילת הלכות כלי המקדש).

שמן המשחה לשעה ולדורות

בשמן המשחה נמשחו המשכן וכליו ואהרן ובניו. לדורות, כלי השרת הבאים לא נמשחו, "כל הכלים שעשה משה משיחתו מקדשתו, מכאן ואילך עבודתו מחנכתו"⁸, אבל הכהנים הגדולים הבאים נמשחו בשמן המשחה, וכן מלכי בית דוד נמשחו בו (ולכן הכהן הגדול והמלך נקראים 'משיח'. המשחה = משיח).

לאחר שעשה משה את שמן המשחה לא נעשה עוד שמן כזה, כמו שמבואר בגרמא שהכלי שהכיל מדת 'הין' לא הוצרך בבית המקדש כיון ש"לדורות לא הוה צריך"⁹. ובימי המלך יאשיהו, נגנו שמן המשחה שעשה

נרשם ע"י יוסף פלאי.

א שמות ל, כג-לג. לכל הנושא ראה 'שעשועים יום יום' לפרשת כי תשא.

ב יומא יב, ב.

ג מנחות פח, א.

ד הוריות יב, א.

ה כלי המקדש פ"ד ה"ג.

ו מכילתא על שמות טז, לג "שלושה דברים שעתידי אליהו להעמיד לישראל צנצנת המון, וצלוחית של מי נדה, צלוחית של שמן המשחה".

ז מדרש תהלים כג "דשנת בשמן ראשי. במלך המשיח שמשוח בשמן המשחה". וראה דניאל ט, כד ומלבי"ם שם.

ח ראה מנחת חינוך מצוה קז. לקוטי שיחות חכ"ג פרשת פנחס שיחה ב (הערה 59 ובשולי הגליון).

ט כריתות ה, ב. הוריות יא, ב (בכמה שינויים).

י ויקרא רב, ב, ב.

יא ראה תורה אור פרשת מקץ טל, א, וש"נ.

המדור מוקדש לזכות:

הרך הנוולד טוביה דוד ש"י שורץ - ח' אדר א. שיגדל להיות חסיד יר"ש ולמדן

זה הדבר

לשמן המשחה יש שייכות עצמית למשה רבינו, כלשון "שמן המשחה שעשה משה במדבר", רק השמן שעשה משה הוא שמן המשחה ואין אחר זולתו. "משה אמת ותורתו אמת" ולא שלטו שונאים במעשה ידיו¹ – וזה ענין השמן שהוא אמת, לא משתנה ולא נפסד. והנה "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתכם" שייך ל"זה הדבר", לשון הנבואה המיוחדת למשה רבינו. "זה הדבר" היינו נבואה באספקלריא המאירה, בחינת החכמה שבה יש ראיית עצם הדבר ומהותו. ועוד, בפרשת שמן המשחה יש זה פסוקים! בפרשת הקטרת הבאה אחריה יש ה פסוקים (סוד ה עילאה, בינה כנ"ל), ויחד **טוב (הזה)** פסוקים – שייך למשה רבינו, "כי טוב הוא", וכן לשמן "כשמן הטוב על הראש".

והנה, **יב** לוג של שמן המשחה הם מדת הין, "וְשֵׁמֶן זַיִת הֵינּוּ". **הין = אדני** (שם המלכות המקבלת מהקדש של החכמה), ו-**שמן = 6** צירופי הין. והנה מדת הין שלמה לא נצרכה לדורות (כמבואר במשנה ובגמרא) אלא רק חלקי המדה: רביעית ההין לנסכי כבש וכו'. אכן, במקום נוסף בתורה נזכר הין שלם "והין צדק יהיה לכם"¹⁰, ודרשו חז"ל "שיהא הן שלך צדק [בהרבה מקומות הגרסה: הין שלך צדק] ולא שלך צדק"¹¹, ויש לדרוש שגם הין של שמן המשחה הוא "הין צדק". כלומר, מדת משה היא אמת, הן שלו צדק ולא שלו צדק, "עבד נאמן" שלא משנה בדיבורו ובזכות זה "בכל ביתי נאמן הוא" (כאשר **אמונה = לאו הין**). "לא [לאו צדק] כן [הין צדק] עבדי משה".

החכמה, אבא. שמן בכלל שייך לחכמה, שמן המשחה נקרא קדש וכן החכמה נקראת "קדש". מיד לאחר פרשת שמן המשחה באה פרשת הקטרת, ויש הרבה דמיון בלשון הפרשיות, "שמן וקטרת ישמה לב [=שמן]"²¹. והנה כמו שבשמן מיוחד הלשון 'קדש' כך הלשון המיוחד לקטרת היא טהור, "ממלח טהור קדש", "ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח"³¹. בפנימיות, קדש וטהור הם חכמה ובינה, אותיות **י-ה** בשם הוי': הקדש, שמן המשחה, הוא חכמה כנ"ל, וטהור, קטרת הסמים, שייך לבינה-אמא. שמן לשון זכר וקטרת לשון נקבה. על החכמה נאמר "והחכמה מאין תמצא" והוא סוד קיומו הנצחי של השמן המתחדש תמיד מן האין. ממילא, חיבור השמן והקטרת הוא יחוד אבא ואמא, סוד אבא ואמא עילאין, אברהם אבינו ושרה אמנו, אברהם הוא כהן ומלך הנמשחים בשמן ושרה היא ראש האמהות שנקראות "לבונה" (מסמני הקטרת).

החכמה נקראת ראשית, "ראשית חכמה", כרמוז ב"קח לך בשמים ראש", ו"כי תשא את ראש". חכמה היא "עומק ראשית" ובינה "עומק אחרית": השמן מקדש את המשכן, הכהנים והמלכים, בזה שהוא מגלה את שורש הראשית, "בשמים ראש"; לעומת זאת, הקטרת היא התפשטות הקדש עד "עומק אחרית", ריח הקטרת שהולך ומתפשט מההיכל והמקדש לכל ירושלים ולכל ארץ ישראל¹⁷, דהיינו שהקטרת היא היא גילוי ה"בשמים ראש" הנמצאים באופן מרוכז ונעלם בתוך השמן.

טו סוטה ט, א.
טז ויקרא יט, לו.
יז בבא מציעא מט, א.

יב משלי כז, ט. וראה תנחומא תצוה טו.
יג שמות לז, כט.
יד ראה משנה תמיד פ"ג מ"ח.

האם שמן אחר יכול להיות כשר

על הפסוק "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם" פירש האבן עזרא "כל שנעשה במתכונת זה למשוח זרע אהרן", ובפירושו הקצר כתב "שיעשו תמיד כמוה לקדש הכהנים". כלומר, "יהיה זה לי" פירושו כמו זה, ולכן: **א.** כל שמן שנעשה במתכונת זו כשר למשיחה. **ב.** מצוה לדורות לעשות שמן כזה, ואם השמן שעשה משה יחסר או יאבד מצוה לעשות חדש.

אבל התוספות¹ כתבו שלאחר שנגנז שמן המשחה "לא היו יכולין לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכתיב 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם' זה ולא אחר". כלומר, רק השמן שעשה משה הוא בגדר 'שמן המשחה' הכשר למשיחת כהנים וכו', והציווי על עשיית שמן המשחה הוא מצוה לשעתה, למשה רבינו שיעשה את שמן המשחה האחד והיחיד. וממשיכים התוספות להביא ראיה מהגמרא "וכלו קיים לעתיד לבא", דהיינו שהנס הזה אינו ענין נוסף שנעשה בשמן אלא

יח נזיר מז, א ד"ה וכן.

הכרחי מעצם הגדרתו: כיון שרק השמן שעשה משה נקרא שמן המשחה וניתן למשוח בו, ואם יכלה נמצא שכבר אין שמן המשחה בעולם. ועוד נראה בשיטת התוספות שכמות השמן, "ב לוגים, היא דין בהכשר השמן, שאין עליו שם שמן המשחה אלא בהיותו י"ב לוגים, ולכן ההדגשה היא שכולו קיים, ואם היה נחסר ממנו אפילו מעט כבר לא היה בגדר שמן המשחה. אם כן שמן המשחה הוא נסי לגמרי, נס הכרחי לפי הלכה, ושמן זה קשור במהותו למשה רבינו. הנסיות של השמן, שנשאר בשלמותו כמה שמושחים ממנו, מזכירה את הנס שהיה בארון "מקום ארון אינו מן המדה", נשיאת הפכים השייכת לסוד האמונה, "רישא דלא ידע ולא אתידע", מעל טעם ודעת וגבולות השכל. והנה בשמן המשחה רמוז מרדכי היהודי, "מר דרור זה מרדכי" (ופורים חל בסמיכות לפרשת כי תשא), והיינו סוד האמונה הפשוטה של פורים שבו מתבסמים "עד דלא ידע", "בשמים ראש" עד דלא ידע (בין ארוך המן לברוך מרדכי, כידוע: **ארוך המן = ברוך מרדכי = אמונה פשוטה**)...

הסיפור החסידי

טוב לב משתה תמיד | רבי יצחק קאליש מאמשינוב

ויאמרו שבזה החזיקו ישראל מעמד במשך שנות גלותם".

סיפור שני:

אמר: "כשיבוא משיח וועט מען לאכען אויף די פאסטן [יגדל הצחוק]" – וטעמו: שבדורות הקודמים שהיו צדיקים כרבי שמעון בר יוחאי וכדומה לא בא משיח, "און צו מיר בונים, וועט ער קומען... [ולי, בונים, הוא בא...]"

וסיים מרן זי"ע [רבי יצחק מאמשינוב]: "פון דעמאלטס ביז היינט קען מען אויך אסאך לאכען [מאז ועד היום יכולים גם כן לצחוק הרבה]".

סיפור שלישי:

אמר הרבי ר' בונים שבאמת היה ביכלתו להביא את המשיח, אלא שאין ברצונו לבייש את הצדיקים שבדורו כגון הרה"ק מאפטא, שלא הביאו את המשיח. "מען וועט זיצען ביי א טיש, און איך וועל זיצען ביים סוף טיש, און מען וועט פרעגען משיח ווער האט דיך געברענגט, וועט ער ווייזען אויף מיר און וועט זאגען 'דו בונים האסט מיך געברענגט', וועלען זיי האבען חלישת הלב [כשיבוא משיח ישבו כולם אצל השולחן, ואני אשב בסוף השולחן, וישאלו למשיח מי הביא אתכם, ואז יצביע משיח עלי באומרו 'אתה בונים הבאת אותי', והלא יגרום זה חלישת הלב לשאר הצדיקים]..."

להביא את המשיח מהכתר

אפשר להתבונן בשלשת הווארטים ששלש דרכים להביא משיח. בכלל, כל פעם

רבי יצחק קאליש מאמשינוב הוא בנו של רבי יוסף קאליש, האדמו"ר השלישי לשושלת אמשינוב (שנסודה ע"י רבי יעקב דוד, בנו של רבי יצחק מוורקא ותלמידו של רבי מ"מ מקוצק). נודע באהבת ישראל ובדרך העבודה של בית אמשינוב-וורקא. דרכו היתה להרבות בסיפורי חסידים הממחישים את מסורת בית אבותיו. סיפוריו לוקטו בידי נכדו לספר 'ימות עולם'. נפטר ב"ט אדר תשנ"ג וארונו הובא לקבורה בבית החיים העתיק בטבריה, בחלקת תלמידי הבעש"ט.

נספר שלשה סיפורים משיחיים על רבי שמחה בונים מפשיסחא, מתוך הספר 'ימות עולם' לאדמו"ר מאמשינוב (ארה"ב) רבי יצחק קאליש זיע"א, שיש בהם גם קשר לסוד השתיה של פורים (בסוד 'וטוב לב משתה תמיד', הפסוק שהביא הרמ"א ביחס לפורים קטן): סיפור ראשון:

הרבי [החוזה] מלובלין שאל פעם להרבי ר' בונים, "בונים, מה תעשה כשתשמע שמשיח עומד לבוא?" ענה הרבי ר' בונים: "אכנס לשפנק [בית-מרזח] ואשתה כוס 'מעד' [שיכר-דבש], ועוד כוס 'מעד', ועוד כוס... עד שאחטוף שינה, ושאקום משנתי יהיה כבר לאחר שהגיע". ענהו הרבי מלובלין: "בונים, מתיירא אני שלא יניחו אותך לישן..."

לסיפור זה מתאים לצרף אמרה נוספת בשם רבי בונים:

בפולין אמרו בשם הרבי ר' בונים: "כשיבוא המשיח יקבלו פניו עם בקבוק של משקה,

המדור מוקדש לזכות:

הרן הנולד ראובן שי' מרנץ - י"ג אדר א. שיגדל להיות חסיד יר"ש ולמדן

יש דוגמה בתורה לכך שאפשר לפעול משהו בעולם בהתנהלות כזו? זו הנהגת חזקיה מלך יהודה. כאשר בא סנחריב עם כל חילו העצום ושם את ירושלים במצור, ובדרך הטבע לא היה שום סיכוי להנצל, חזקיה המלך הלך לישון ואמר לקב"ה – "אני ישן על מטתי ואתה עושה", אתה כבר תטפל באויב. זהו בטחון סביל, התכונה של ספירת ההוד, סוד "עומק תחת" ששרשו ברדל"א. כשחזקיה קם בבקר באמת היה נס משיחי, ואם הוא רק היה חותם עליו באמירת שירה הוא עצמו היה נעשה המשיח – בזכות מה שקרה על ידי שהוא הלך לישון.

עושים בשינה הרבה דברים, ואחד מהם הוא הבאת המשיח. זו כוונה כללית, שכדאי לחשוב כל ערב בק"ש על המטה: כל היום עבדתי קשה (הלואי), למדתי תורה וקיימתי מצוות, והכל היה "להביא לימות המשיח" – הכל צריך להיות חדור בשאיפה למשיח, כמו שהרבי מליובאוויטש מלמד – אבל בינתים זה לא עבד... משיח לא בא. מה אני יכול לעשות? ללכת לישון, וכאשר אקום הכל כבר יהיה לאחר מעשה.

זו בחינה אחת, שמביאים את המשיח מהרדל"א שלי, מה"עד דלא ידע".

להביא את המשיח בצחוק

הבחינה השניה, שעולה מהסיפור השני, היא הבאת המשיח עם צחוק אחד גדול. בבחינה זו מביאים את המשיח מרישא דאין – הראש השני של הכתר, שענינו תענוג, המתבטא בצחוק ושעשוע. מהו הצחוק? שבשביל צדיקי כל הדורות משיח לא בא, ובשבילי משיח בא – "צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי". זו בחינתו של יצחק אבינו (המקביל לראש השני שבכתר, בהקבלת שלשת הראשים לשלשת האבות).

שמתבוננים בסיפורי צדיקים ועושים מהם 'פרצוף' שמשקף את דמותו של הצדיק, הזיקה של כל צדיק למשיח שייכת לכתר שלו. אם יש כאן שלשה סיפורים ששייכים למשיח, אפשר להקביל אותם לשלשת הראשים שבכתר – רדל"א (אמונה), רישא דאין (תענוג) ורישא דאריך (רצון):

רדל"א – להביא את המשיח בשינה

פעמיים בשנה שותים הרבה – פעם אחת בפורים, "עד דלא ידע", ופעם שניה בשמחת תורה. בחסידות מבואר שההבדל בין שני זמנים אלה הוא שבשמח"ת שותים מ'יין המשמח' (כשמו כן הוא, שמחת תורה, צריך לשמוח עם התורה – ואנו מקוים שכך גם היא שמחה אֶתנו – וצריך לרקוד איתה), ובפורים מ'יין המשכר'. כאשר שותים בשמחת תורה לא צריכים ליפול שיכורים על הרצפה ולישון עד שכאשר נקום יהיה כבר אחרי שמחה תורה, אבל בפורים דווקא כן, ובכך הוא למעלה משמח"ת. בדרך כלל כתוב שיין שייך לבינה, לפרצוף אמא, ובפנימיות אמא יש 'יין המשמח' ובחינוניות אמא, ש"מינה דינין מתערין", יש 'יין המשכר'. אבל בחסידות מבואר ששרש היין המשכר של פורים הוא בפנימיות עתיק – ב'רישא דלא ידע ולא אתידע' (רדל"א), ממנו מגיע ה"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע". שבפורים באמת בסוף 'נופלים על המטה' – שותים עוד ועוד עד שנופלים. זו בחינה של "עד דלא ידע".

את המשיח צריך להביא מהשרש הכי גבוה בנפש, מהרדל"א – "רישא דלא ידע ולא אתידע". איך מגיעים לשם? כמו שאמר רבי בונים, נכנסים לַפָּאָר ומזמינים כוס מעד ועוד כוס מעד ועוד כוס מעד עד שנופלים, וכשקמים משיח כבר הגיע.

גם מוחא סתימאה (השכל שבתוך הרצון) – יש בו חישובים, ועלי לשקול האם אני באמת רוצה להביא עכשיו את המשיח, או שמא עלי להמנע מכך, כדי לא לבייש את צדיקי הדור, ולחכות שמישהו אחר יביא את המשיח.

להביא את המשיח באופן אקטיבי

מהו ההסבר לתשובת החוזה בסיפור הראשון – "בונים, מתיירא אני שלא יניחו אותך לישן..."? אתה בונים תשתדל באמת להגיע למדרגה זו – לרדל"א, אבל לא יתנו לך. החוזה מודה שאם רבי בונים יגיע לשם משיח יבוא מיד, אבל לא יניחו לו. מדוע? כנראה יאמרו לו שצריכים אותו לפעילות אקטיבית בשביל הבאת המשיח. גם ספירת הנצח וגם ספירת ההוד מושרשות בפנימיות הכתר, אבל נצח הוא בטחון פעיל והוד הוא בטחון סביל. רבי בונים אומר שכאשר יאמרו שמיח בא הוא יכנס לשאנק ויתחיל לשתות, יביא את המשיח מרדל"א בבטחון סביל, ואומר לו החוזה 'אני פוחד שלא יניחו לך לישון' – דהיינו, שצריכים את ההשתתפות האקטיבית שלך. אפילו כאשר אומרים שמיח כבר מגיע, בכל זאת צריך פעולה מעשית מלמטה כדי לגמור את ביאתו גם בחיצוניות. לחיים לחיים.

על בחינה זו כתוב שהמשיח יבוא פתאום – "ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". דבר פתאומי הוא מפחיד מחד ומצחיק מאידך – ממש סוד "פחד יצחק" (ולמדרגה זו 'דחה אותו' החוזה כאשר אמר שהוא פוחד שלא יניחו לו לישון...). לכן ישעיהו הנביא כותב על הגאולה האחרונה, על ידי מלך המשיח, "אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך". המפרשים מסבירים על הפסוק שפחד הוא תגובה ספונטאנית לכל תופעה פתאומית, טובה כמו רעה (אלא שבעקבות הפחד מדבר רע נעשה הלב צר, ובעקבות הפחד הטוב מתרחב הלב, "ורחב לבבך"). לדוגמה, כשמודיעים למישהו שהוא זכה בפיס במיליארד דולר – קודם כל יש פחד וממנו בא צחוק של המרחב העצמי, רחבות אין סופית. לכן, כאשר "פתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים" יחושו "ופחד ורחב לבבך" – העיקר שיתגלגלו מצחוק, דבר שמתאים מאד לרבי שמחה בונים, שנקרא שמחה והחוזה מלובלין אמר עליו שימשיך שמחה בעולם.

רצון וחישובים

הסיפור השלישי שייך לרישא דאריך, כח הרצון בנפש – שם אומר רבי בונים שהמשיח תלוי ברצונו, ואם היה רוצה היה מביא את המשיח ברגע זה. אמנם, ברישא דאריך טמון

מענות ותשובות

שאלה:

בשנים האחרונות אני לומד ומלמד קבלה לאור תורת החסידות, בעיקר תורת אדמו"רי חב"ד וכתבי רבי הלל מפאריטש, התורמת לי רבות להבנת הרעיון הפנימי שבמבנים ובתהליכים הקבליים. לאחרונה נחשפתי לספר 'פתחי שערים' לרבי יצחק אייזיק חבר, המבוסס על תורת הרמח"ל והגר"א, שאף הוא מסביר בפנימיות תהליכים ומבנים קבליים. האם ספר זה בהכרח מנוגד לשיטת החסידות? האם כדאי ללמוד בו, ואם כן האם יש נקודות אליהן יש לשים לב תוך כדי הלימוד?

מענה:

כשלומדים את הספר 'פתחי שערים' צריך להיות מודע להבדלים בין השיטות בקבלה – השינויים בין קבלת האר"י וקבלת הגר"א (לדוגמה, בענין ז' תיקוני גולגלתא). כמובן, אף על פי שיש בספר זה השכלות וביאורים יפים, הוא אינו מבוסס על קבלת הבעל שם טוב (שעיקר עניינה הראה אלקית, כמבואר בדברי רבי אייזיק מהאמיל) וביאורי תורת חב"ד בנפש האדם.

טוב להכיר את כל השיטות, כולל שיטת הרמח"ל, שיטת הגר"א וה'פתחי שערים' (ובדורות יותר אחרונים - בעל הלשם), אך לדעת היטב שחוט השדרה של נשמתא דאורייתא הוא מסורת חב"ד (ושיש באמת חילוקי דעות בין השיטות, החל מהמחלוקת בנוגע לסוד הצמצום, האם הוא כפשוטו או לא, ועוד הרבה - עיין בספרנו 'סוד ה' ליראיו' שער "תורת רבינו האריז"ל ותורת מורנו הבעל שם טוב").

שאלה:

לפי דרך החסידות (על יסוד דברי חז"ל), שכל החטאים היו גם בהשגחה פרטית, ואפילו קשורים ליעוד הגאולה - כיצד ניתן 'להמתיק' את חטא העגל?

מענה:

הרבי מליובאוויטש מסביר בטוב טעם ודעת כיצד כל חטא הוא בעצם "ירידה צורך עליה" (שהרי "לא ידח ממנו נדח", סוף כל החוטאים לעשות תשובה, ו"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד") - עקרון שהוא מ'עיקרי האמונה של פנימיות התורה' (כמבואר במ"א).

חטא הוא גם לשון חיטוי - כבפסוק שבפרק התשובה בתהלים, "תחטאני באזוב ואתהר" - בסוד רפואת "דומה בדומה" (רפואתו של הקב"ה), כך שהחטא עצמו גם מטהר. התבוננות זו, ששייכת לכל חטא, נוגעת בפרט לחטא העגל, העון הכללי בתורה - חטא הנובע בעיקר מישות-גאווה (שעם ישראל קבל מהערב רב) - הפוגם באמונה ב"משה עבדו", הענו מכל אדם. והרמז: **חטא העגל** בגימטריא **עון**, ז פעמים **חטא** (כלומר, **העגל** עולה ו"פ **חטא**, ששת צירופי המלה).

[ישנם ארבעה חטאים כלליים בתורה - חטא אדם הראשון, חטא מכירת יוסף, חטא העגל וחטא המרגלים. מספרי הפרשיות בהם מופיעים חטאים אלה הם 1, 9, 21, 37 (זו סדרה מסודרת ומכוונת, שהרי בין הפרשים - 8, 12, 16 - יש הפרשים שוים של 4-4, ודוק) - סכום המספרים הוא 68 (**חיים**), והממוצע הוא **טוב** (הפרשה ה-**טוב** היא פרשת יתרו, פרשת

בכך נקודת לימוד זכות – הדחף לגאולה מיד, ללא סבלנות, הוא חיובי, והוא צריך להוביל אותנו לעשות כל אשר ביכולתנו להביא את המשיח תיכף ומיד ממש!

שאלה:

בזמן האחרון אני שרויה בעצבות, וקשה לי לקום מהמטה בבקר. אשמח לברכת ועידוד הרב.

מענה:

חזקי ואמצי – קומי והתעוררי, כל יום בחיים הוא הזדמנות לקיים מצות השי"ת ובכך לעשות לו ית' דירה בתחתונים. בפרט בחדש אדר – מרבין בשמחה. תבשרי בשורות טובות.

שאלה:

קשה לי עם לימוד העיון ועם חלק מהשיעורים בישיבה בה אני לומד. לאור זאת קבעתי לעצמי סדר לימוד אישי – לימוד סוגיא מהגמרא דרך הראשונים והאחרונים עד להלכה. האם כדאי להמשיך כך? האם יש משהו לשפר בענין?

מענה:

כדאי לשוחח שיחה גלויה עם ראש הישיבה שי' (אפשר לומר לו שקשה לך לעקוב אחרי השיעורים ואתה מעדיף לקבוע סדר מסודר לעצמך ולעמוד בו) ולשמוע את עצתו (מן הסתם הוא יעודד אותך ללמוד במקום שלבך חפץ, העיקר שתלמד בריצינות). בכל אופן, חשוב מאד לשמור על האוירה הטובה ותחושת החברות בישיבה, תוך כדי הערכה פנימית וכבוד לתלמידי החכמים (הלואי על כל אחד מאתנו) שעומדים בראשות הישיבה.

מתן תורה), רמז לכך שבכל חטא כללי, הרע בחיצוניות, טמון גם טוב.].
אם מתבוננים בפרט:

בהקשר הכללי של מעשה העגל היה מעשה שטן, שהראה לעם את מטתו של משה רבינו שבושש לרדת מן ההר, כאילו מת. כלומר, מעבר לבחירת העם, היתה בחטא בחינה של "נורא עלילה על בני אדם" (כדרשת חז"ל על חטא עה"ד, החטא הכללי הראשון) – משהו מכוון מלמעלה, המעיד על תכלית טובה נעלמת (שהרי "אין רע יורד מלמעלה"). גם אהרן הכהן, שעשה את העגל, התכוון לטובה. הוא הבין, כדרשת חז"ל עה"פ "ויבן מזבח לפניו", שאם ימחה בהם יהרגו אותו כשם שזבחו-הרגו את חור בן מרים, וידע שחטא הריגתו יהיה חמור מחטא העגל. במסירות נפשו של אהרן להציל את העם מחטא חמור יותר הוא היה בדוגמת אחיה השילוני (רבים של אליהו הנביא והבעל שם טוב) שתמך בירבעם.

עגל, לשון עיגולים, רומז לכך שהחטא קשור לאורות מקיפים ללא אורות פנימיים. האורות המקיפים לכשעצמם הם חיוביים, כמובן, והתיקון אינו לוותר על העיגולים אלא לחבר אותם עם היושר – ה"דרך ישרה" של התורה.

ודוגמה לכך: עצם החטא נבע מחוסר סבלנות לחכות למשה (על דרך כל החטאים, שיש בהם פגם במדת "ארך אפים" – דוגמת דוד ובת שבע ש"ראויה היתה לדוד מששת ימי בראשית אלא שאכלה פגה" – כמבואר באריכות בשכינה ביניהם). גם בסוף גלותנו, היום, כבר אין לנו סבלנות לחכות למשיח. כמובן, העדר הסבלנות לא צריך להוביל לעשיית עגל במקום משה-משיח, ח"ו, אך יש

ברכות בחשבון

מתמטיקה בפרשת השבוע

וַיֵּרֶד הוּא בְּעֵנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הוּא'.
וַיַּעֲבֵר הוּא' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא הוּא' הוּא' אֶל-רְחוֹם וַחֲנּוּן אֶרְךָ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֶמֶת.
וַיֵּצֵר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂאָ עֵזוֹ וּפְשָׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה לֹא יִנְקָה
פֶּקֶד עֵזוֹ אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים.

א. יג מדות הרחמים

בפרשת כי תשא, לאחר חטא העגל, משה מתחנן לה' שיסלח לעם ישראל. ה' מגלה למשה את יג מדות רחמים שאינן חוזרות ריקן. נתבונן בשני הפסוקים הכוללים את יג מדות הרחמים עם פסוק ההקדמה שלהן (הפסוקים מופיעים למעלה).

הדבר הראשון הבולט לעין הוא שבתורה לא כתוב במפורש שמדות הרחמים הנן דוקא יג במספר. אמנם הרמז הפלאי והמובהק לכך הוא שבשלושת הפסוקים הנ"ל יש בדיוק 169 אותיות,

$$169 = 13^2$$

מספר האותיות בפסוקים הם: 35, 56 ו-78. מספר התבות בפסוקים הם: 9, 15 ו-22. והנה, אם נבנה סדרה רבועית משתי שלשות (המספרים) (מספר האותיות ומספר התבות) נגלה שהבסיס של שתיהן הוא 1:

$$\begin{array}{ccc} 35 & 56 & 78 \\ 21 & 22 & \\ & 1 & \end{array} \quad \begin{array}{ccc} 9 & 15 & 22 \\ 6 & 7 & \\ & 1 & \end{array}$$

הבסיס 1 רומז לאחדות הבורא - "על פי שני עדים [המעידים על אחדות הבורא] יקום דבר". וכמובן גם הבסיס של 1 רומז ל-יג מדות הרחמים שבפסוקים אלה שכן, אחד שווה 13 - התגלות האחד-יחיד-מיוחד דווקא דרך יג מדות הרחמים.

כל סדרה רבועית שבסיסה 1 הנה סדרת המשולשים פלוס או מינוס מספר קבוע

אתגר

הוכיחו משפט זה.

סדרת האותיות הנ"ל הנה,

$$f[n] = \Delta n - 175$$

ואילו סדרת המילים הנה,

$$f[n] = \Delta n - 6$$

ידוע הכלל:

$$\Delta n + \Delta(n+1) = n^2$$

וכך לגבי 169 אותיות הנ"ל: בשני הפסוקים הראשונים יש 91 אותיות שהן $\Delta 13$, ובפסוק השלישי יש 78 אותיות שהן $\Delta 12$, ודוק.

חשבון הגימטריא של שלשת הפסוקים: 2077, 2413 ו-4321.

נשים לב שהחשבון של שני הפסוקים בהם המדות עצמן הם צרופים של אותן ספרות: 1234.

סכום הערכים של שני פסוקים אלה:

$$6734 = 4321 + 2413$$

6734 שווה הוי' פעמים 259 או הוי' פעמים **ראובן** שהם 37 פעמים **יעקב** (**ראובן**, בכור יעקב, ועוד **יעקב** שווה **אמת**, 21^2 , סוד "תתן **אמת** ליעקב", בלידת **ראובן** בכורו).

כיון שסך המילים בשני הפסוקים הוא 37, יוצא שהערך הממוצע של כל תבה עולה **יעקב**.

$$\diamond 13 = \text{יעקב}$$

(הסימון \diamond מורה על יהלום, כלומר שני משולשים)

נדגיש את ארבע הפנות של 2 על 2 אותיות:

ו י ר ד י ה ו ה ב ע נ נ ו
 י ת י צ ב ע מ ו ש ס ו י ק
 ר א ב ש ש י ה ו ה ו י ע ב
 ר י ה ו ה ע ל פ נ י ו ו י
 ק ר א י ה ו ה י ה ו ה א ל
 ר ח ו ס ו ח נ ו נ א ר ר א
 פ י ס ו ר ר ב ח ס ד ו א מ ת
 נ צ ר ח ס ד ל א ל פ י ס נ
 ש א ע ו ו נ פ ש ע ו ח ט א
 ה ו נ ק ה ל א י נ ק ה פ ק
 ד ע ו ו נ א ב ו ת ע ל ב נ י
 ס ו ע ל ב נ י ב נ י ס ע ל
 ש ל ש י ס ו ע ל ר ב ע י ס

והנה, ערך ארבעת הרבועים הפינתיים הללו עולה 1118 והוא הערך של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד!"

1118 הוא המספר הראשון שהנו גם כפולת שם הוי' ב"ה (1118 שווה 26 פעמים 43, הוי' פעמים גדול) וגם כפולת שם א-להים (1118 שווה 86 פעמים 13, א-להים פעמים אחד).

ג. מזל ונקה

אחד העניינים המוקשים לכאורה במנין שלש עשרה המדות הוא שאינן כוללות את כל המתואר בשני הפסוקים האחרונים. לפי חז"ל, המדה ה-13 החותמת את מדות הרחמים היא "ונקה" (ואכן על פי פשט מה שבא בהמשך - "לא ינקה פקד עון... אינו מדת רחמים).

והנה, הרמז לכך נמצא בדילוג שם הוי' בפסוקים הנ"ל. מה-י של "וירד" ועד ה-ה של "ונקה" מופיעות בדילוג פנימי שווה של 39 (ששווה 3 פעמים 13, "הוי' אחד") אותיות שם הוי' ב"ה. נסמן את הדילוג:

והנה, 6734 שווה גם 7 פעמים 962 (26 פעמים 37). 962 הוא ערך "נשא עון ופשע וחטאה" (נשא שווה 351, שהוא 26 Δ ; עון ופשע וחטאה שווה 611 שווה תורה וכן, 13 פעמים 47, אחד-אהבה פעמים בטול).

במספר סדורי, "נשא עון ופשע וחטאה" שווה 161 או "ונקה" במספר הכרחי! והנה, המספרים 962 ו-161 הם מכפלות של חיה ויחידה: 962 שווה 26 פעמים 37, יחידה, ואילו, 161 שווה 7 פעמים 23, חיה (ראוי לציין ששני זוגות המספרים החשובים ביותר בתורה הם 7-13 ו 23-37. כאן, בביטוי העיקרי של סליחת העון ב-יג מדות הרחמים, מופיעים שני הזוגות גם יחד).

ב. רבוע הפסוקים

נצייר כעת את שלשת הפסוקים בצורת רבוע:

ו י ר ד י ה ו ה ב ע נ נ ו
 י ת י צ ב ע מ ו ש ס ו י ק
 ר א ב ש ש י ה ו ה ו י ע ב
 ר י ה ו ה ע ל פ נ י ו ו י
 ק ר א י ה ו ה י ה ו ה א ל
 ר ח ו ס ו ח נ ו נ א ר ר א
 פ י ס ו ר ר ב ח ס ד ו א מ ת
 נ צ ר ח ס ד ל א ל פ י ס נ
 ש א ע ו ו נ פ ש ע ו ח ט א
 ה ו נ ק ה ל א י נ ק ה פ ק
 ד ע ו ו נ א ב ו ת ע ל ב נ י
 ס ו ע ל ב נ י ב נ י ס ע ל
 ש ל ש י ס ו ע ל ר ב ע י ס

והנה, הרבוע הפנימי של 9 אותיות:

ח נ ו
 ב ח ס
 ד ל א

עולה בגימטריא 169 או 13² (מספר האותיות בכל הרבוע)!

ו י ר ד י ה ו ה ב ע נ ו ו י ת י צ ב ע מ ו ש מ ו י ק ר א ב ש ש י ה ו ה ו י ע ב ר י
ה ו ה ע ל פ נ י ו ו י ק ר א י ה ו ה י ה ו ה א ל ר ח ו ס ו ח נ ו נ ו א ר ר א פ י מ
ו ר ב ח ס ד ו א מ ת נ צ ר ח ס ד ל א ל פ י ס נ ש א ע ו נ ו פ ש ע ו ח ט א ה ו נ ק
ה ל א י נ ק ה פ ק ד ע ו נ א ב ו ת ע ל ב נ י ס ו ע ל ב נ י ב נ י ס ע ל ש ל ש י מ

בשלשה הפסוקים של שלש עשרה מדות הרחמים 5 פעמים, תופעה הרומזת להתכללותם של ה חסדים בשלש עשרה מדות הרחמים.

אם נספור את המיקום של שמות הוי' מהסוף להתחלה נקבל:
45, 38, 36, 32, 31

והנה, סכום הופעותיהם עולה **יעקב!** והרי נשמת יעקב כנגד ספירת התפארת, ספירת הרחמים.

ובדילוג, מספרי המיקום מתחלקים באופן מושלם לאותיות יעקב:

$$\text{יבק} = 45 \pm 36 \pm 31$$
$$\text{ע} = 38 \pm 32$$

לפי הזהר והאריז"ל, המדה הראשונה של יג מדות הרחמים היא השם "א-ל", והוא בא מייד לאחר ה שמות הוי' הנ"ל. והנה, הוי' הוי' הוי' הוי' הוי' א-ל = 161 = "ונקה" כלומר, שהמדה האחרונה של יג המדות נעוצה במדה הראשונה בסוד, "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן!"

נסיים בהתבוננות בראש-תוך-סוף. ראש-תוך-סוף של שני הפסוקים שבהם יג המדות:
ויעבר... נשא... רבעים = 961 = א-ל ברבוע!
הראש-תוך-סוף של פסוק ההקדמה הם:
וירד... עמו... הוי' = 362.

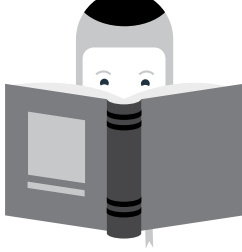
והנה, 362 ועוד 961 שווה 1323 והוא 3 פעמים 441, **אמת** ("תתן **אמת** ליעקב" כנ"ל), רמז לתיקון "**ואמת**", המדה השביעית, החביבה, של יג מדות הרחמים. שאר כל תבות הפסוקים עולים 7488 שהוא **ויעבר** פעמים **הוי'!**

סך האותיות בשלשה הפסוקים הוא 169 שהוא 13², כאמור. בדילוג הנ"ל כלולות מתוכן בסך הכל 121 או 11² אותיות, מה שמביא אותנו לסדר את הריבוע של 13 למעלה, באופן שישקף חלוקה זאת. את 121 האותיות של הדילוג נשים בריבוע הפנימי של 11 על 11, ואילו האותיות שאינן חלק מהדילוג נשים במקיף, כך:

ו ל א י נ ק ה פ ק ד ע ו נ
א י ר ד י ה ו ה ב ע נ נ א
י ו י ת י צ ב ע מ ו ש ש ב
ע ו י ק ר א ב ש ש ה ו ו
ב ה ו י ע ב ר י ה ו ה ע ת
ר ל פ נ י ו ו י ק ר א י ע
ל ה ו ה י ה ו ה א ל ר ח ל
ע ו ס ו ח נ ו נ ו א ר ר א ב
ו פ י ס ו ר ר ב ח ס ד ו א נ
מ ת נ צ ר ח ס ד ל א ל י
י פ י ס מ נ ש א ע ו נ ו פ ס
ש ש ע ו ח ט א ה ו נ ק ה ו
ל ש ל ע מ י נ ב י נ ב ל ע

סך ערך 121 אותיות הדילוג עולה 6210 שהוא 30 פעמים **אור** וכן כמובן 30 פעמים **אין סוף** ו-30 פעמים **אדון עולם**. והנה, ערך שאר האותיות, אשר אינן כלולות בדילוג, עולה 2601, צרוף אחר של אותן ספרות 6210.
2601 = 51²

ד. שם הוי' שם הרחמים
שם הוי', המכונה שם הרחמים, מופיע

עם קשה ענת

המדור לילדים

כפובן. אולי יש יותר, אני מכיר שְׁלֹשָׁה סיגים עקריים: יש את 'המאשימים', אלו שְׁיִסְבְּרוּ שְׁלֹא הם האשמים אלא האחרים - "הוא התחיל", "הם כל הזמן מציקים", "הוא אמר לי לעשות"; יש את 'המתבצרים', אלו שְׁיִטְעֲנוּ "זה האפי שלי - ילד עצבני ואלים - מה לעשות?"; ויש את 'המטיחים', אלו שמסבירים שְׁהִמְעֵשָׂה שְׁעֵשׂוּ בְּעֵצָם לא כל כך נורא - "מה הבועה?", "כלם עושים כך".

מה המשתף לכלם? הם אומרים דבר אחד: אני בסדר. מישהו אחר אשם. אצל 'המאשימים' - זה ברור, הם אומרים זאת בפרוש. 'המתבצרים' מאשימים את האפי שלהם, כאלו שהם והאפי הם שני אנשים שונים... וגם 'המטיחים' מאשימים. הרי אם כלם מתנהגים כך, אז האשם הוא מי שאמר שאסור. למה אתה גוזר גזרה שאי אפשר לקיים אותה?

אי אפשר?

זוכרים מי היה המאשים הראשון בעולם? אדם הראשון. אחרי שאכל מעץ הדעת הוא נקרא להסביר בחדרו

"חמש דקות וכל המשחקים חוזרים למקום", קראתי, "גם את, חני". ככה זה כשהורים נוסעים ואני הופך להיות אבא.

עם כלם זה הולך צ'ק צ'ק. חוץ ממנה, חני בלגאני... היא - לא!

מה עושים עם העקשנות הזו? לאבא יש דרך מקורית...

"טוב, כעת כ-ל-ם אוספים, חוץ מחני. לך אסור!", הכרזתי.

"למה?! למה אני לא? לא פייר...". חני ממש נפגעה.

ומה אתם חושבים קרה בסוף?

תתארו לכם את המחזה הבא: נבחרת במסבת סוף השנה למצטן השנה באהבת ישראל! אתה עולה על הבמה ומקבל פרס ולחיצת יד מהמנהל, לקול מחיאות הכפיים של ההורים. אין יותר מאשר ממה. אבל דוקא למחרת אתה נקלע למריבה כתתית, וכשהמנהל מגיע הוא תופס אותך 'על חם'. "אתה?!" לא נעים...

כבר בדרך לחדר המנהל אתה מתחיל לחפש. כאשר המנהל פונה אליך בחדרו ומבקש הסבר כבר מצאת כמה. תרוצים,

מנאשם לזועק לעזרה

אבל מה קורה כאשר אנו פועלים ככונן? אם במקום להצטרך ולהאשים אנו נוטלים את האחריות? למרבה הפלא התוצאה תהיה גם היא הפוכה – "מודה ועוזב ירחם". פתאום נגלה שמי שעד הרגע בא אלי בטענות והאשמים אותי הופך להיות זה שמבין אותי ומתחשב בי. למשל, אם למנהל הזועם עלי אענה: "סליחה, באמת לא הייתי בסדר. אני ממש מתחרט" תראו שבבת-אחת הפנים שלו יתרככו. הוא יפטר אותי באזהרה בלבד.

למה? כי ברגע שהאשמתני את עצמי אמרתי בעצם דבר נוסף – אני צריך עזרה. אני לא מצליח להתגבר לבד על היצר שלי. אני צריך אותך, המנהל. עזר לי בבקשה. נו, כשאתם מבקש עזרה לא יעזרו לך?

לכירא עמיקא

כעת נחזר לפרשה שלנו. במתן תורה הגיע עם ישראל לשיא. הכי גבוה שרק אפטר לתאר. הם עמדו וממש שמעו את ה' מדבר אתם. "פסקה זהמתן". ואז, משיא הגבה הם נופלים הכי נמוך שרק אפטר. רק הרגע שמעו מפי הגבירה את הצווי "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" וכבר הם רוקדים סביב עגל הזהב וקוראים לפננו "אלה אלהיך ישראל". כאשר ה' מבשר למשה על הנפילה

של מנהל העולם, ה', שם החל להצטרך ולהאשים: "האשה אשר נתת עמדי", טעון. הכל בגללה. בגללה? תקשיבו טוב למלים שיצאו מפיו: "אשר נתת עמדי". אתה – הקדוש ברוך הוא – אשם. למה בכלל הבאתי לי אשה כזו?

זוהי בעצם הבעיה בכל שלשת הסוגים. כל אחד בחר בדרך שונה כדי לומר את אותו הדבר: אני לא אשם, אלא הקדוש ברוך הוא. הוא זמן לי את החברים האלו, הוא ברא אותי עם אפי כזה והוא זה שאמר לא לעשות מעשים שכלם עושים.

מנאשם לזועק

מה יקרה לנו אם נהיה אנחנו המנהל, ומישהו אחר ינסה למכר לנו כל מיני תרופים כדי להסיר מעצמו את האחריות למעשיו? כמובן שנחשיב את התנהגותו כהוספת חטא על פשע. לא די בכך שאתה עושה דברים אסורים אלא אתה עוד מנסה להצדיק את מעשיך? ככל שיתרץ את עצמו יותר כך נכעס עליו יותר.

ומה הייתה תגובתו של ה' להצטרך? של אדם הראשון? בדיק כן. ה' הוסיף לאשמה גם ענש: "כי שמעת לקול אשתך... ארורה האדמה בעבורך". כאשר אתה מאשים אותי, במקום את עצמך, אשמך נעשית גדולה יותר. גם תענש על כך!

שְׁשִׁיכֶת רַק לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה, אֵלּוּ שְׁנִפְלוּ
מִשִּׂיא הַגְּבֵה לְתַחֲתֵית הַשֶּׁפֶל. לְמַתְּנָה
הַזֶּה קוֹרְאִים יג מְדוֹת הַרְחֻמִּים!

אַתֶּם יוֹדְעִים בְּאִיזוֹ טַעֲנָה מִשְׁתַּמֵּשׂ
מִשָּׂה בְּתַפְלָתוֹ? תִּקְשְׁבוּ טוֹב: "יֵלֶךְ נָא
ה' בְּקִרְבְּנוּ כִּי עִם קִשָּׁה עֲרֹף הוּא וְסִלְחָתָהּ
לְעוֹנֵנוּ!" זֹכְרִים מְתִי קִבְּלָנוּ אֶת ה' שְׂבִיח'
הַזֶּה? בְּפַעַם הַקּוֹדֶמֶת זֶה הִיְתָה בְּדִיּוֹק
הַסִּבָּה לְהַשְׁמִיד אוֹתָנוּ, וְכַעַת הִיא הוֹפְכֶת
לְהִיּוֹת הַסִּבָּה שֶׁה' יִרְחַם עָלֵינוּ! רְבוּנוּ שֶׁל
עוֹלָם, דְּוָקָא בְּגִלְלֵי שְׁאֲנַחְנוּ כְּאֵלּוּ חֲצָפְנִים
וְעַקְשָׁנִים אֲנַחְנוּ חֲיִבִּים אֶת עֲזָרְתָהּ. וְה'
בָּא וְעוֹזֵר, וּבְגָדוּל!

אֲזַמָּה אֶתֶם חוֹשְׁבִים יְלָדִים שֶׁקָּרָה
בְּסוֹף עִם חֲנִי? נְכוֹן! הִיא בְּסוֹף סִדְרָה
יוֹתֵר מְכֻלָּם... יוֹדְעִים לָמָּה? כִּי בַעֲלֵי
תְּשׁוּבָה עוֹבְדִים "בְּחִילָא יִתִּיר" כְּלוּמַר
בְּכַח גָּדוֹל יוֹתֵר!

שְׁבֵת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

כִּי

שֶׁל הָעַם הוּא מְטִיחַ אֶת הַמְשָׁפֵט הַבָּא:
"רְאִיתִי אֶת הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עֲרֹף
הוּא". עִם חֲצָפָה שְׂכּוֹז אֲנִי לֹא מִתְּכוֹן
לְהַמְשִׁיךְ. אֲנִי מִשְׁמִיד אוֹתָם וּבוֹחֵר לִי
עִם אַחֵר.

גַּם מִשָּׂה רַבְּנוּ מִתְאַכְזֵב וְלֹא מִסְתִּיר
מִהָעַם אֶת הַבְּקָרָת שְׁלוֹ. הוּא יוֹרֵד מִהָרָר
וְשׁוֹבֵר לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְּחוֹת, אֲבָל יַחַד
עִם הַלְּחוֹת נִשְׁבֵּר עוֹד מִשָּׂהוּ. גַּם הַלֵּב
שֶׁלָנוּ נִשְׁבֵּר. אֵיךְ נִפְלָנוּ? אֵלּוּ בוֹשׁוֹת אָנוּ
עוֹשִׂים? לְהִיּוֹת כְּפוּיֵי טוֹבָה עַד כְּדֵי כָּךְ?

עִם קִשָּׁה עֲרֹף

וְרֵאוּ פְּלֵא! בְּרַגַע שֶׁנִּשְׁבֵּר הַלֵּב,
וּבְמִקוֹם לְהֶאֱשִׁים אָנוּ נוֹטְלִים אֶת
הָאֲחֵרִיּוֹת לְמַעֲשֵׂה שְׁעִשְׁנוּ, ה' מִתְּמַלֵּא
עָלֵינוּ בְּ...רַחֲמִים. נְכוֹן, לֹא מִיָּד. זֶה לּוֹקֵחַ
לְמִשָּׂה אַרְבָּעִים יָמֵי תַּפְלָה, אֲבָל בְּסוֹפָם
מְבַקֵּשׁ ה' לְתַת לָנוּ אֶת הַלְּחוֹת הַשְּׁנִיִּים,
וַיַּחַד עִמָּם אָנוּ מְקַבְּלִים מִתְּנָה. זֶה מִתְּנָה

שְׂאֵלֹת הַשְּׂבוּעָה:

מָה גוֹרֵם לָמִי שְׁכוּעַס עַל הַשְּׁנֵי לְהַפְסִיק לְהֶאֱשִׁים אוֹתוֹ וּלְהַתְּחִיל לְרַחֵם עָלָיו?
בֵּין הַפּוֹתְרִים נְכוֹנָה יִגְרַל פָּרָס. אֶת הַתְּשׁוּבָה יֵשׁ לְשַׁלַּח לְכַתְּבַת הַדְּאָר
הָאֵלֶקְטְרוֹנִי maosime@gmail.com אוּ לְעֵנּוֹת בְּטֶלְפוֹן 079-9211452
עַד יוֹם שְׁנֵי הַקְּרוֹב. הַזִּכָּה מִשְׁבוּעַ שְׁעֵבֵר: אַהוּבִיה מִשָּׂה קַפְּאָח רַמַּת גֵּן

הוא המסתורין העמוק ביותר של הבריאה, בו עוסקת תורת חיים ולהבדיל גם הפילוסופים והמדענים. הרב גינזבורג שליט"א, בדרכו המיוחדת לחיבור תורה ומדע - חיבור ששואף להפריה הדדית והכוונה לעבודת ה' - עוסק בענין מזוית חדשה.

המאמר הראשון בחוברת, הוא ראשון מתוך סדרת שיעורים בע"ה, ובו פורס הרב את השיטות הפילוסופיות השונות ומגלה כיצד דווקא המודלים הקבליים מאפשרים לשים כל שיטה במקומה הנכון ולומר כי "אלו ואלו" צודקים. בנוסף, גוזר הרב הוראות בעבודת ה' מכל אחת מהשיטות השונות (וחלק מהדברים רוכזו והתבהרו בנקודה הקצרה שבתחלת הגליון).

לאור כל זאת, השיעור חותם בתובנה המפתיעה - ואולי לא כל-כך מפתיעה, את מי שעוקב אחרי התפתחות המדע החדש - כי בזכות אינשטיין הופכת חווית-החיים העמוקה, שאפיינה רק את נשמות ישראל, לנחלת כלל העולם. התפתחות המדע לקראת חיבור עם יסודות התורה והאמונה, גם היא חלק מ"המהפכה הרביעית" שמביאה את אור התורה לעולם כולו.

מעונין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il